

Torsdagen den
21 april 1977

Torsdagen den 21 april

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

*Om rökförbud på
arbetsplatser där
asbestarbeten
förekommer*

§ 1 Justerades protokollen för den 13 innevarande månad.

§ 2 Om rökförbud på arbetsplatser där asbestarbeten förekommer

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Hållsta (c) den 10 mars anmälda fråga, 1976/77:310, och anförde:

Herr talman! Herr *Johansson* i Hållsta har frågat mig om jag avser att överväga införande av rökförbud på arbetsplatser där asbestarbeten förekommer.

Rökning i kombination med vissa luftföroreningar kan innebära särskilda hälsorisker för rökaren. Asbest är ett sådant ämne. Det finns forskningsresultat som tyder på att rökning i förening med att man utsätts för asbest kraftigt ökar hälsoriskerna.

Den rätta vägen att undanröja hälsoriskerna till följd av asbest är enligt min mening att arbetsarkyddsmyndigheterna fortsätter sin pågående kartläggning av alla arbetsplatser där asbest förekommer och ser till att de stränga säkerhetsföreskrifter som finns iakttas. Den viktigaste förebyggande åtgärden är givetvis att så långt det över huvud taget är möjligt ersätta asbesten med icke hälsofarligt material. Här pågår ett intensivt utvecklingsarbete som börjat ge goda resultat.

Jag vill gärna understryka vikten av att det skapas så många tobaksrökfria miljöer som möjligt. Samhället måste också informera människorna om tobakens skadeverkningar och särskilt om de speciella risker som finns med hänsyn till arbetsförhållandena. Lagstiftningen om arbetsmiljön bör däremot inte syfta till att man skall kunna förbjuda en anställd att röka i sådana fall. Det bör emellertid klart framgå av arbetsarkyddsstyrelsens föreskrifter att de anställda skall informeras om att rökning i förening med att man utsätts för asbesthaltigt damm – och självfallet också andra skadliga luftföroreningar – ökar hälsoriskerna. Sådan information ges redan. Jag vill också framhålla att det hör till företagshälsovårdens uppgifter att upplysa de anställda härom.

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Själv är jag i princip emot förbud i olika avseenden men vill deklarera

Torsdagen den
21 april 1977

*Om rökförbud på
arbetsplatser där
asbestarbeten
förekommer*

att jag inte är någon försvarare av asbestprodukterna. Jag önskar verka för en god arbetsmiljö. I det industrialiserade välfärdssamhället är det tyvärr så, att vi får en mängd negativa effekter på miljösidan. Många av industriföreningarna är ju av den arten att de skilda från varandra inte lär vara så farliga, men då två eller flera sådana ämnen kommer i kontakt med oss människor blir de det. Asbest och tobaksrökning lär ju vara en sådan kombination.

Tobaksrökningen börjar ju alltmer ifrågasättas, och om det visar sig att den får sådana konsekvenser att det kan leda till indragning av tillverkningen av vissa produkter med onödiga sysselsättningssvårigheter som följd, anser jag att åtgärder bör vidtas för att hindra rökning i samband med sådant arbete. Det är ju ändå så, att icke-rökarna, som i ett sådant här fall är en helt oskyldig grupp, drabbas, därför att den rökande arbetskamraten inte tar den rätta hänsynen. Det är en betydligt billigare och mera snabbverkande åtgärd att förbjuda rökning i samband med asbestarbetena än att förbjuda asbesten.

Ett skyddsombud lär kunna ingripa vid praktiskt taget varje risk som en anställd kan utsättas för i arbetet, men när det gäller skyddsombudets möjligheter att ingripa mot luftföroreningar på arbetsplatsen har det i föreskrifterna gjorts undantag för luft som är förorenad av tobaksrök. Endast om rökningen innebär fara för brand kan ett ingripande göras. Om de angivna takvärdena, t. ex. beträffande koloxid, överskrids i en arbetslokal och detta beror på tobaksrökning, saknar skyddsombudet f. n. lagliga möjligheter att göra något. Jag kan inte komma ifrån att någonting måste göras åt den här situationen, särskilt då med tanke på icke-rökarna.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Jag har naturligtvis samma grundläggande värdering som herr Johansson i Hållsta, nämligen att man på alla sätt måste försöka komma till rätta med farorna med asbesten. Men herr Johansson började med att som ett slags illustration till frågan asbest och rökning säga, att det finns ämnen som skilda åt inte är så farliga men som tillsammans blir mycket farliga.

Jag kan försäkra herr Johansson att asbest i sig själv är ett farligt ämne vare sig man röker eller inte i dess närhet. Det är också skälet till att man nu har mycket stränga bestämmelser när det gäller asbest. Man måste fortfarande använda asbest för vissa produkter, såsom bromsband, kopplingslameller och vissa ugnar vid järnverk för att undvika risker med smält järn. Men där gäller särskilt stränga säkerhetsbestämmelser.

På andra områden går man nu steg för steg över till ersättningsmaterial, t. ex. mineralull och glasull för isolering och annat sådant. Det gör vi för att skydda både dem som röker och dem som inte röker. Herr Johansson undrar i sin fråga om man inte i stället för att förbjuda asbest skulle kunna förbjuda rökning. Men därmed har man inte alls gjort något för att förbättra förhållandena för dem som inte röker.

Jag tycker att det viktiga är att vi går vidare med arbetet att så snabbt som möjligt få bort asbesten, att där den finns kvar ha så stränga säkerhetsbestämmelser som möjligt och att hjälpa både rökare och icke rökare. Sedan är jag anhängare av att skapa så många rökfria miljöer som möjligt. Jag är ganska övertygad om att dessa frågor kommer att tas upp förhandlingsvägen mycket mer i framtiden än vad som hittills har skett, t. ex. genom medbestämmandelagen.

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Jag vidhåller fortfarande att jag inte är någon vän av förbud. Men enligt vad jag har underrättat mig om i en del skrifter lär det vara så att asbest blir särskilt farlig just i samband med rök. Eftersom vi f. n. inte har något likvärdigt ersättningsmaterial för asbesten, ansluter jag mig helt till arbetsmarknadsministerns synpunkt att man på sikt bör eftersträva nya material. Men jag tycker att vi kunde införa ett rökförbud fram till dess att vi fått fram fullt likvärdiga ersättningsmaterial. Det skulle skona både rökare och icke rökare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om företagens användning av statligt lagerstöd

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr Forslunds (s) den 16 mars anmälda fråga, 1976/77:322, och anförde:

Herr talman! Herr Forslund har frågat mig om jag har uppmärksammat de överföringar av lagerstödspengar som görs från svenska dotterbolag till företag utomlands och vilka åtgärder jag tänker vidta för att stoppa det.

Statsbidrag till kostnader för lagerhållning kan utgå till företag som här i landet driver industriell eller industriliknande verksamhet. Bidraget utgår för hel- och halvfabrikat som har tillverkats i Sverige. Ett huvudvillkor är att lagerhållningen i varje enskilt fall är av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt. För att kunna få lagerstöd skall företagen hålla sin sysselsättning uppe trots att försäljningen av produkterna minskar.

En del industriföretag i Sverige har utländska ägare. Vissa av de företagen har stor betydelse för sysselsättningen i resp. orter. Jag anser det uteslutet att införa sådana regler att bara svenskägda företag kan få lagerstöd. Då skulle sysselsättningen äventyras på många orter.

Herr FORSLUND (s):

Herr talman! Jag får först tacka statsrådet för svaret på min fråga. Min avsikt är givetvis icke att angripa lagerstödet i sig utan kanske främst konstruktionen. I den region jag representerar är lagerstödet ett utomordentligt värdefullt instrument för att tillförsäkra de anställda syssel-

Torsdagen den
21 april 1977

*Om företagens
användning av
statligt lagerstöd*

sättning när lågkonjunkturerna drabbar oss. Det förhållandet kan också bli ännu mer markerat när det gäller konjunktur känsliga industrier som pappers- och massaindustrin.

Vad som föranlett min fråga till statsrådet är en ansökan om lagerstöd från Obbola Linerboard, som ägs till hälften av Svenska Cellulosa AB och till hälften av ett nordamerikanskt företag.

Såvitt jag kan förstå har det här varit en besvärlig ansökan för regeringen att bedöma. Företaget är också nystartat. De båda företag som står bakom Obbola Linerboard har enligt uppgift ett avtal om att ta hand om halva produktionen var och sedan sälja den vidare.

Uppenbart är att den del av försäljningen av craftliner som det svenska företaget ansvarar för har utfallit bättre, medan det multinationella företaget lyckats betydligt sämre. Det innebär då att det nordamerikanska företaget erhåller ett betydligt högre lagerstöd än det svenska.

Man kan givetvis ha anledning att fråga sig: Har det multinationella företaget en lika god försäljningsorganisation som det svenska? Eller betraktar man lagerstödet som frikostigt och gör därför icke ansträngningar för försäljning, i avvaktan på högre priser? Den effekten kan lagerstödet få, även om detta givetvis icke är meningen med dess konstruktion. Lagerstödet bör väl vara så konstruerat att det tillfaller bolaget och inte delägarna som i detta fall – med risk för överföring av lagerstödspengar.

I min fråga har jag inte ställt konkret krav på att lagerstödet skall bort, men jag tycker att det skall tillfalla bolaget och inte delägarna.

Enligt vad jag kan utläsa av svaret finns det inte någon större förhoppning om en översyn av konstruktionen av lagerstöd till företag som ägs av multinationella och svenska bolag gemensamt och som bedriver sin verksamhet i Sverige. Därför kan jag självfallet inte anse att svaret är tillfredsställande, varför jag på annat sätt får komma tillbaka till denna fråga.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Bidragsreglerna för lagerhållningen föreslogs av den föregående regeringen och beslutades av riksdagen under stor enighet. Reglerna innebar att lagerstöd skulle utgå när det var av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt. Något villkor om företagens ägandeförhållanden förordades inte av riksdagen. Något sådant villkor infördes inte heller. Det ankommer alltså på regeringen att tillämpa bestämmelserna med ledning av riksdagens beslut.

Nu tar herr Forslund upp ett enskilt ärende. Jag antar att han gör det för att illustrera en tes. Det gäller Obbola Linerboard i Västerbottens län. Obbola Linerboard sysselsätter över 500 personer i ett län med inte små problem på arbetsmarknaden. Företaget ägs till hälften av ett utländskt bolag och till hälften av Svenska Cellulosa AB.

Det företaget skulle alltså enligt herr Forslunds synsätt, åtminstone delvis, inte kunna beviljas stöd för att genom ökad lagerhållning – med alla de kostnader den för med sig – trygga sysselsättningen för sina an-

Torsdagen den
21 april 1977

*Om förslag till
riksdagen beträffande
huvudmannaskapet för den
skyddade verksamheten*

ställda under lågkonjunkturen. Men jag måste säga att oavsett om man är anställd i ett företag som är svenskt eller i ett företag som ägs delvis av svenska intressenter och delvis av utländska intressenter – eller om man är anställd här i Sverige i ett företag som är utlandsägt – skall man kunna räkna med att vi försöker skydda sysselsättningen för dem. Vi skall inte ha mindre trygghet i sysselsättningen för dem som jobbar i företag som ägs av utländska intressenter.

Det är därför som lagerhållningsstödet har fått den utformning som det har. Det var därför den föregående regeringen föreslog det här stödet. Det är därför som vi på denna punkt fortsätter den politiken – även om herr Forslund nu har en annan mening.

Herr FORSLUND (s):

Herr talman! Jag tyckte att jag gjorde klart att jag inte är motståndare till lagerstödet utan tvärtom. Lagerstödet fyller sin funktion väl. Jag känner också till förhållandena när det gäller Obbola Linerboard.

Vad jag har pekat på är att lagerstödet bör helt tillföras bolaget Obbola Linerboard och inte delägarna, som i det här fallet är Svenska Cellulosa AB och det nordamerikanska Sit Regis Paper Board.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Det är möjligt att om man fullföljde en sådan princip skulle konsekvenserna för sysselsättningen på vissa orter bli allvarliga. Om vi som exempel tar Siemens Elema i Örnköldsvik, som sysselsätter ungefär 1 500 människor, har det företaget fått ett lagerhållningsstöd på 6,1 milj. kr. Och om vi går till herr Forslunds eget län har vi där Härnösands Grafik – till 50 % västtyskt – med 300 anställda, som har fått ett lagerhållningsstöd på mellan 300 000 och 400 000 kr. Vidare har vi Firestone, ägt av USA och med 1 300 anställda i Viskafors, Borås och Tvååker, som har fått ett sådant bidrag med 1 milj. kr.

Jag vet inte alls vad herr Forslund egentligen är ute efter, men jag har en känsla av att hans princip skulle kunna äventyra sysselsättningen på flera av de här orterna.

Herr FORSLUND (s):

Herr talman! I så fall – om statsrådet har den uppfattningen – vill jag hänvisa till protokollet som jag har läst upp från talarstolen:

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om förslag till riksdagen beträffande huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara fru Nilssons i Sunne (s) den 25 mars anmälda fråga, 1976/77:347, och anförde:

Torsdagen den
21 april 1977

*Om förslag till
riksdagen beträffande huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten*

Herr talman! Fru Nilsson i Sunne har frågat mig om arbetet på en proposition om huvudmannaskap för skyddad verksamhet är så långt framskridet att man kan förvänta en proposition i maj som tidigare har aviserats.

Jag ber att få hänvisa till det svar på en fråga i samma ämne som jag den 17 mars gav herr Nilsson i Järfälla. Jag konstaterade där att arbetet med en proposition i ämnet har påbörjats och att regeringen planerar att förelägga riksdagen förslag i frågan under maj månad i år.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Först får jag tacka arbetsmarknadsminister Per Ahlmark för det korta och koncisa svaret på min fråga, samtidigt som jag ber om tillgift för att jag återkommer angående huvudmannaskapet för skyddad verksamhet trots att jag fick svar på samma fråga så sent som den 16 december förra året. I det svaret motiverade arbetsmarknadsministern dröjsmålet med en proposition i frågan med att han ville invänta utredningen om den yrkesinriktade rehabiliteringens organisation, som då skulle samordnas med den skyddade verksamheten. Denna utredning var vid den tidpunkten under remissbehandling, men så snart som möjligt skulle en proposition komma.

Den 17 mars i år fick, som arbetsmarknadsministern antydde här, sedan Gunnar Nilsson i Järfälla på samma fråga svaret, att en proposition i ärendet skulle komma under maj månad i år.

Att jag trots dessa besked ändå dristat mig att återkomma i den här frågan beror på att arbetsmarknadsministern i den stora riksdagsdebatten om arbetsmarknadspolitiken en vecka senare – alltså den 24 mars – inte med ett enda ord nämnde problemet skyddad verksamhet. Arbetsmarknadsutskottets talesman Bengt Fagerlund ställde frågan om den proposition var att vänta som utlovats vid ett flertal tillfällen, dock utan att få något svar från herr Ahlmark.

Detta medförde att jag och många med mig blev oroliga för vad denna tystnad kunde betyda. Har det månne hänt något i kanslihuset och inom regeringen som gjort att arbetsmarknadsministern inte får möjlighet att fullfölja sin avsikt att framlägga propositionen ens i maj månad om den skyddade verksamheten som beräknat var?

Nu skall det alltså komma en proposition – vi vågar väl tro på det i den här omgången – men även om nu arbetsmarknadsministern försäkrar att en proposition kommer i maj, innebär detta inte att riksdagen kan ta ställning till förslaget förrän till hösten. Detta innebär i sin tur en försening av hela frågan med ett år. Och vilka är det då som blir lidande? Jo, det är de sämst ställda i samhället, de som är utslagna från den vanliga arbetsmarknaden. Har inte den borgerliga regeringen någon känsla för dessa människor när ni fördröjt reformen på detta sätt?

Dessutom är det så att när det föreligger ett förslag till omorganisation sker ju ingen utbyggnad och icke heller några nyinvesteringar i lokaler och maskiner. Detta i sin tur medför ökade underskott i verksamheten,

vilket drabbar de nuvarande huvudmännen, som alltså får tillskjuta ökade medel. Det är i mitt hemlän de kommuner som har den sämsta ekonomin och den högsta kommunalskatten, men det passar in i mönstret. Regimskiftet i kanslihuset får även i detta fall bäras av de sämst ställda i samhället.

Jag skulle vilja ställa en följdfråga: När det trots allt kommer en proposition, vad kommer den då att innehålla? Kommer den att innehålla de förslag som finns i den s. k. OSA-utredningen?

Herr arbetsmarknadsministern AILMARK:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte redovisa innehållet i en proposition som inte är lagd än, utan jag vill hänvisa till det meningsutbyte som Gunnar Nilsson i Järfälla och jag hade här i kammaren den 17 mars, alltså för någon månad sedan. Jag sade då:

”Jag delar Gunnar Nilssons värdering att den skyddade sysselsättningen i första hand är ett viktigt arbetsmarknadspolitiskt instrument. Den är en del av samhällets omsorg för att värna alla människors rätt till arbete. Den är inte och får inte betraktas som en sämre sorts arbete. Verksamheten bör utformas och bedrivas så att skyddat arbete ger de arbetshandikappade möjligheter att ta steget över till det som ibland kallas ’den ordinarie produktionen’. Därför är det viktigt att skyddad verksamhet drivs på sådant sätt och i sådana former att den så långt som möjligt kan likna det övriga arbetslivet.”

Detta sade jag alltså i kammaren för en månad sedan, och Gunnar Nilsson svarade: ”Jag är tacksam för de flesta förtydligandena och understrykandena som arbetsmarknadsministern gjort.”

Mitt svar till fru Nilsson blir i dag detsamma som tidigare till herr Nilsson.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern. I svaret säger arbetsmarknadsministern att man planerar att lägga fram propositionen under maj månad. Jag får väl tolka det som ett definitivt löfte om att propositionen kommer då. Kanske kan jag få ett mera exakt besked om datum?

Jag hade trots allt hoppats – eftersom propositionen, om den nu skall komma i maj månad, väl måste vara i det närmaste klar och föreligga i korrektur – att man skulle ha kunnat få något litet besked om vad den kommer att innehålla, men det är tydligen en väl förborgad hemlighet.

Ett och annat har sipprat ut i olika versioner i tidningarna, och det är det som gör att man ute i kommunerna är orolig: Kommer det en proposition? Vad kommer den att innehålla? Kommer den i stort sett att följa de intentioner som har dragits upp av OSA-utredningen och

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om förslag till
riksdagen beträf-
fande huvudman-
naskapet för den
skyddade verksam-
heten*

Torsdagen den
21 april 1977

*Om erfarenheterna
av datateknik inom
arbetsförmedlingen*

som remissinstanserna, inkl. löntagarorganisationerna, har ställt sig bakom? Det är de frågorna man ställer sig ute i kommunerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om erfarenheterna av datateknik inom arbetsförmedlingen

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Westerbergs* (m) den 31 mars anmälda fråga, 1976/77:360, och anförde:

Herr talman! Herr *Westerberg* har frågat om jag är beredd att redogöra för erfarenheterna av försöken med ADB i arbetsförmedlingen. Han har också frågat hur jag kommer att öka resurserna för den direkta personliga arbetsförmedlingen.

Försöken med ADB i förmedlingsarbetet har redovisats för riksdagen senast i årets budgetproposition. Det har hittills huvudsakligen gällt framställning av platslistor. På regeringens förslag beslöt riksdagen nyligen att sådana platslistor vid slutet av nästa budgetår skall framställas i hela landet. Jag vill än en gång slå fast att dessa platslistor ger en effektivare arbetsförmedling som kan ge bättre service än tidigare. Det är inte meningen att platslistorna skall ersätta den personliga servicen till de arbetssökande. Tvärtom fortsätter vi att bygga ut förmedlingen med mera personal just för det individuellt inriktade arbetet.

Försök med sökning och sammankoppling av arbetssökande och lediga platser i ADB-register har pågått i ett halvår. Erfarenheterna är ännu små, men som jag framhöll i budgetpropositionen skall AMS fortlöpande rapportera hur försöken utfaller. AMS har tillsatt särskilda partssammansatta grupper för uppföljning och utvärdering av försöken. Hösten 1978 skall AMS ge en samlad redovisning av erfarenheterna, som sedan också kommer att anmälas för riksdagen.

Herr SVENSSON i Skara (m):

Herr talman! Jag ber att i herr *Westerbergs* ställe få tacka herr arbetsmarknadsministern för svaret.

Herr *Westerberg* har i sin fråga framhållit att utnyttjandet av datatekniken kan ha inneburit att den personliga kontakten mellan arbetsförmedlare och arbetssökande äventyrats. Hans avsikt var därför att belysa detta med principiella synpunkter på erfarenheter från det egna länet.

För egen del anser jag att grundprincipen för den fortsatta utbyggnaden av arbetsmarknadsverket skall vara att arbetsförmedlingen steg för steg skall ges möjlighet att öka aktiviteten i de direkta förmedlingsinsatserna.

Det är värdefullt att arbetsmarknadsministern nu påminner om att de 240 nya tjänsterna för nästa budgetår i huvudsak skall komma den egentliga platsförmedlingen till godo, varvid särskild vikt, som statsrådet också anförde i budgetpropositionen, bör läggas vid förmedlingsinsatser

för ungdom och nytillträdande kvinnor. Det är ett mycket värdefullt uttalande.

De successivt tillförda resurserna kan sålunda inriktas på att göra själva förmedlingsverksamheten effektivare, vilket i sin tur skall resultera i att utrymmet för personliga kontakter med de arbetssökande ökar. Jag får därför uttrycka den förhoppningen att utnyttjandet av datatekniken kommer att bidra till detta. Därigenom kan arbetsförmedlingarna utvecklas till sådana serviceorgan som det framstår som naturligt för alla arbetssökande och arbetsgivare att spontant vända sig till. Detta kommer säkert att ge arbetsförmedlingen en ännu mer betydelsefull roll på arbetsmarknaden.

Jag finner, herr talman, att arbetsmarknadsministern i sitt svar har gett en klar markering till förmån för en sådan utveckling, varför jag än en gång vill tacka för svaret.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Herr Svensson i Skara gjorde ett oerhört väsentligt påpekande, nämligen att ADB-utnyttjande i arbetsförmedlingen inte alls står i strid med den personliga servicen, utan att man kan bygga ut båda sakerna parallellt. Jag tyckte det var värdefullt att det sades.

Nu har ju försök med framställning av platslistor med hjälp av ADB pågått sedan budgetåret 1973/74, och riksdagen har beslutat att sådana listor skall göras i hela landet vid utgången av nästa budgetår. Dessa listor framställs dagligen. Listornas innehåll finns lagrat i ett datasystem, som varje dag matas med de uppgifter om lediga platser som kommer in under dagen. När en plats blir tillsatt rapporteras det, så att uppgiften om platsen tas bort från listan. Listorna trycks och distribueras under natten, så att det varje morgon finns dagsaktuella listor på alla förmedlingskontor. Platslistorna framställs i de flesta fall för varje län. I de större länen görs flera listor, som täcker var sin del av arbetsmarknaden i länet.

Men det är ju inte alls meningen att detta skall ersätta den personliga servicen, som herr Svensson i Skara så riktigt påpekade. Tvärtom har vi byggt ut den personliga servicen genom många nya tjänster under 1970-talet och också under nästa budgetår. Om en arbetssökande behöver hjälp med att kontakta en arbetsgivare för att söka ett ledigt arbete, skall ju arbetsförmedlaren göra det. Arbetsförmedlare skall också, när det behövs, söka få fram platser, dvs. själv ringa till arbetsgivare och fråga om det finns ett ledigt jobb åt en viss person eller åt en grupp av personer.

Nu skall vi alltså fortsätta, för att göra arbetsförmedlingarna ännu mer effektiva, att utnyttja datatekniken i människornas tjänst – men samtidigt bygga ut den personliga servicen. Här bör icke finnas någon motsättning.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om erfarenheterna
av datateknik inom
arbetsförmedlingen*

Torsdagen den
21 april 1977

*Om åtgärder för att
motverka en
växande bostads-
brist*

Herr SVENSSON i Skara (m):

Herr talman! Jag konstaterar att vi är överens om denna markering till förmån för en annan inriktning, som innebär att man i högre grad än hittills uppmärksammar individens behov av personlig service. Jag tycker det är ett mycket värdefullt uttalande, och jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att motverka en växande bostadsbrist

Fru statsrådet FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara fru Lantz (vpk) den 14 april anmälda fråga, 1976/77:381, till fru bostadsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat bostadsministern vilka åtgärder hon ämnar vidta för att motverka en växande bostadsbrist. Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Enligt den ansvarsfördelning som gäller för stat och kommun har kommunerna ansvaret för bl. a. bostadsbyggandets omfattning och fördelning på hus- och lägenhetstyper. Statsmakternas uppgift är att inom ramen för totalt tillgängliga resurser avdela resurser som svarar mot det erforderliga bostadsbyggandet.

Resursutrymmet för det statsbelånade bostadsbyggandet överstiger f. n. de faktiska igångsättningsplanerna i kommunerna. Mot bakgrund av att antalet outhyrda lägenheter fortfarande är betydande i många kommuner är det förståeligt att kommuner och byggherrar är försiktiga i sin planering av igångsättningen. Bostadsbyggandet kan emellertid enligt min mening komma att behöva ökas i förhållande till nuvarande igångsättning.

Det finns självfallet anledning att med uppmärksamhet följa utvecklingen av bostadsefterfrågan och möjligheterna att tillgodose denna efterfrågan. Det sker också både i bostadsdepartementet och hos bostadsmyndigheterna.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

Jag har frågat bostadsministern vad hon tänker göra för att hejda en bostadsbrist som redan finns på vissa håll och som på andra håll kommer att uppstå. Det verkar av svaret som om fru Friggebo vore ovetande om det här förhållandet. Inte heller kan man spåra någon ansats att vilja hejda en kommande bostadsbrist.

I Stockholm köar 120 000 människor för bostad, och det finns ungefär 2 500 lägenheter att förmedla. 1 200 personer besöker varje dag bostadsförmedlingen i Stockholm. Inte sedan början av 1960-talet har man i Stockholm haft så få lägenheter.

I Göteborg avskaffade man bostadskön för två år sedan, men då köade

90 000 människor för bostad. I Göteborg räknar man med en uttalad bostadsbrist inom två år. I Malmö köar 22 000 människor. Men det är inte bara i storstäderna som situationen på bostadsmarknaden är svår. I minst ett 30-tal medelstora kommuner är bostadsköerna redan långa.

Under de senaste fem åren har bostadsbyggandet minskat med 60 000 lägenheter. Minskningen har gått ut över lägenheterna i flerfamiljshusen. Villabyggandet har ökat och är nu uppe i över 70 % av nyproduktionen. Förra året byggdes bara 55 000 nya bostäder och av dessa var 40 000 villor.

Det finns, herr talman, ett klart samband mellan bostadsbristen och det ökade småhusbyggandet. Bristen på lägenheter i flerfamiljshus har blivit större i och med att antalet småhuslägenheter fått öka.

De som drabbas av bostadsbristen är människor som också i andra avseenden har en svår ekonomisk och social situation. Det är med andra ord de människor som har det sämst ställt som drabbas hårdast av bostadsbristen. Dessa människor har givetvis inte heller råd att köpa en villa, när bostäder i flerfamiljshus saknas.

För de människor som har pengar fattas varken bostäder i småhus eller i flerfamiljshus. Spekulationen och den svarta handeln med lägenheter är stor. Kan man bara betala 70 000 kr. för en tvåa under bordet så finns det ett mycket stort urval av fina och centralt belägna lägenheter att välja mellan.

Och regeringens satsning att stimulera hyresgästerna till att ta över sina lägenheter via privata bostadsrättsföreningar kommer också att blåsa under spekulationen i boendet.

Jag vill ånyo fråga fru Friggebo: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att hejda en kommande bostadsbrist?

Fru statsrådet FRIGGEBO:

Herr talman! Fru Lantz beskriver hur utvecklingen har varit: en viss ökad småhusproduktion och en kraftigt minskad produktion av flerfamiljshus. Det är ju resultatet av en anpassning av bostadsbyggandet till efterfrågan, och det är viktigt att vi har den anpassningen så att vi inte producerar någonting som sedan inte kommer att användas.

Det är kommunerna som har ansvaret för att följa upp vilken efterfrågeutveckling som finns i kommunerna. Jag tycker att det är rimligt att kommunerna har kvar det ansvaret, därför att de har bättre möjligheter att bedöma dessa saker än vad man skulle ha om man övergick till en statlig reglering.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag har ändå inte fått något svar från fru Friggebo. Jag tycker att statsrådet skjuter över ansvaret för bostadsbyggandet på kommunerna på ett sätt som är förvånande. Det är givetvis riktigt att kommunerna har ansvaret för fördelningen på hus och lägenhetstyper, men statsmakternas uppgift måste ju vara att se till att inte sådana förhållanden

Torsdagen den
21 april 1977

*Om åtgärder för att
motverka en
växande bostads-
brist*

uppstår att vi får en ny bostadsbrist. Därför är det viktigt att jag får ett riktigt svar.

Jag vill alltså ånyo fråga: Vad tänker man göra från departementets sida för att hejda en kommande bostadsbrist, som redan nu är uttalad i storstäderna och som förväntas öka?

I det svar som jag fått säger statsrådet att vissa kommuner är rädda för att bygga mer bostäder därför att de har en hög kvot av outhyrda lägenheter. Men den kvoten har minskat och är nere på ungefär 3,5 % – alltså en mycket låg kvot.

Men skall man inte ta hänsyn till den verklighet som råder och vidta sådana åtgärder att man får fler lägenheter i flerfamiljshus? Här har vi den gamla debatten om småhus eller inte, om samhället har råd att satsa så mycket på småhus. Nu ser vi en konsekvens till av småhussatsningen, nämligen en ökad brist på lägenheter i flerfamiljshus.

När det gäller det förhållandet att många kommuner varit rädda för att satsa på att bygga mer lägenheter har vi från vpk:s sida sagt att vi måste satsa på bättre bostadsmiljöer. Vi har också föreslagit att man skall öka stödet till förbättring av bostadsmiljöer.

Fru statsrådet FRIGGEBO:

Herr talman! Låt oss tänka tillbaka på den debatt vi hade under hela 1960-talet när vi hade en omfattande bostadsbrist. Då handlade resonemanget om hur stora resurser man skulle ställa till kommunernas förfogande för att de skulle klara av att bygga bort bostadsbristen. I dag lägger statens ramar i vad gäller resursutrymmet inga hinder i vägen för ett ökat bostadsbyggande ute i kommunerna. Dessutom ställs finansiering till förfogande – en finansiering som successivt följer med när det gäller kostnadsutvecklingen.

Låt mig sedan gå in litet på fru Lantz beskrivning av läget – om vilket också har förts en debatt utanför den här kammaren. När man talar om en bostadskö i Stockholm på 120 000 människor vill jag definiera den efterfrågan inte som en bostadsbrist utan som en efterfrågan på bostäder i attraktiva områden. Den kan man avskaffa exempelvis genom att tillåta en total frihet när det gäller marknadsprissättning på hyror, men det är en utveckling som ingen önskar.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det måste väl ligga inom statsmakternas ansvarsområde att ta initiativ för att bryta den utveckling vi har på bostadsmarknaden – den utveckling som visar att 70 % av nyproduktionen utgörs av småhus och som kommer att förvärra bostadsbristen när det gäller lägenheter i flerfamiljshus. Det måste väl ligga inom fru Friggebos ansvarsområde att stimulera och vidta åtgärder, så att man hejdar den här utvecklingen. Den ambitionen måste man ha både från departementets och riksdagens sida.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1976/77:1584–1586 till trafikutskottet

1976/77:1587 till finansutskottet

1976/77:1588–1593 till socialförsäkringsutskottet

1976/77:1594–1597 till lagutskottet

1976/77:1598 till justitieutskottet

1976/77:1599 till jordbruksutskottet

1976/77:1600 och 1601 till finansutskottet

1976/77:1602 och 1603 till civilutskottet

1976/77:1604–1606 till finansutskottet

1976/77:1607 och 1608 till socialutskottet

1976/77:1609 och 1610 till arbetsmarknadsutskottet

1976/77:1611 till näringsutskottet

Nr 113

Torsdagen den

21 april 1977

Anslag till polisväsendet

§ 8 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1976/77:135 och 136.

§ 9 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1976/77:26 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till polishus, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 10 Anslag till polisväsendet

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1976/77:27 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till polisväsendet jämte motioner.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4 (Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten B 4 (s. 25 och 26) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett för-

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:645 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats dels att riksdagen hos regeringen hemställde att den del av säkerhetspolisens organisation som innebar registrering och rapportering av politisk verksamhet upplöstes, dels att riksdagen beslutade att anslaget till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. reducerades i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande registrering av politisk verksamhet m. m. skulle avslå motionen 1976/77:645 i denna del (yrkande 1),
2. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:645 i denna del (yrkande 2) till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 70 350 000 kr.

Punkten 6 (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten B 6 (s. 26–33) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 2 242 782 000 kr., varav 515 840 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:332 av herr Winberg m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkande 5),

1976/77:456 av herr Nygren m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att frågan om polisens arbetsmiljöproblem och andra frågor som kunde vara anledning till vakanssituationen inom polisen skyndsamt blev föremål för studium.

1976/77:639 av herr Petersson i Röstånga (fp), vari hemställts att riksdagen skulle dels uttala att polisen i Stockholm borde erhålla en avsevärt ökad tilldelning av de poliser som gick ut polisskolan (yrkande 1), dels som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om polisens arbetsförhållanden (yrkande 2), och

1976/77:646 av herr Winberg m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställts att riksdagen under punkten B 6 Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader, bilaga 5 till propositionen 1976/77:100, anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 214 000 kr. sänkt förslagsanslag av 2 242 568 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande medelsberäkningen i anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:646 i denna del

(yrkande 2) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 2 242 568 000 kr., varav 515 790 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

2. att riksdagen beträffande kvarterspolisorganisationen gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande rekryteringsbefrämjande åtgärder,

3. att riksdagen beträffande ansvarsområden för polismän på landsbygden skulle avslå motionen 1976/77:332 i denna del (yrkande 5),

4. att riksdagen beträffande polisens personalsituation med anledning av motionerna 1976/77:456 och 1976/77:639 gav regeringen till känna vad utskottet anfört angående översyn i syfte att förbättra situationen.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Enligt regeringens budgetförslag kommer vårt lands polisväsende nästa budgetår att kosta drygt 2,6 miljarder kronor. Det innebär en ökning med drygt 10 % om man jämför med kostnaderna för polisväsendet under innevarande budgetår. Särskilt kraftig är ökningen av antalet tjänster – totalt 525, varav 375 är nya polismanstjänster. Ett 40-tal av dessa nya polistjänster föreslås avdelade för kvarterspolisorganisationen.

Årets betänkande från justitieukskottet med anledning av regeringens förslag när det gäller polisväsendet är enhälligt. I motsvarande betänkande i fjol fanns tio reservationer och ett särskilt yttrande. Vad är det då som har hänt på ett år och som kan ha orsakat denna förändring i utskottet? Jag anser att det finns tre skäl till denna förändring.

För det första har tydligen den borgerliga regeringen nu prioriterat nya polistjänster så ordentligt, att t. o. m. moderata samlingspartiet varit till freds och inte funnit anledning att motionera eller reservera sig i den här frågan. Från det hållet har man under de senaste åren haft ständigt återkommande reservationer med krav på fler poliser.

För det andra har vi socialdemokrater med två tillkännagivanden till regeringen lyckats få utskottet med på vad vi har bedömt som angelägna ägeranden.

För det tredje saknas numera vänsterpartiet kommunisterna i utskottet, och därmed också deras tidigare årligen återkommande reservationer med krav på bl. a. nedskärningar av antalet polistjänster.

Från socialdemokratiskt håll har vi i år i en motion tagit upp ett mycket angeläget problem inom polisväsendet, nämligen den oroande vakanssituationen. I motionen 456 har vi begärt att frågan om polisens arbetsmiljöproblem och andra frågor som kan vara anledning till vakanssituationen inom polisen skyndsamt skall ses över.

Vid årsskiftet 1976/77 hade vi 1 732 polistjänster vakanta, varav 522 i Stockholm, 184 i Göteborg och 150 i Malmö. Detta innebär att antalet vakanser ökat med drygt 700 under en fyraårsperiod. Den kraftiga ökning av antalet polistjänster som föreslås i årets budgetproposition löser tyvärr inte denna svåra vakanssituation. •Polismästaren i Stockholms polisdis-

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

trikt Hans Holmér har framfört åsikten att regeringens kraftiga ökning av antalet polistjänster faktiskt kan verka i motsatt riktning, dvs. locka ytterligare grupper av poliser i distrikt med svåra vakanssituationer att flytta till nyinrättade tjänster i distrikt där man av olika anledningar lyckats få en sådan arbetsmiljö att man fått alla tjänster besatta. Inte heller kan den föreslagna ökningen av aspiranter vid polisskolan innebära någon lösning på vakanssituationen – åtminstone inte på kort sikt.

Om man skall vidta åtgärder som bringar ned antalet vakanser anser vi att man måste angripa arbetsmiljöproblemen och se över polisens arbetstrivsel. Man bör undersöka hur man kan göra polisjobben mera lockande.

I en tidning som polisföreningen Kamraterna i Stockholm utger har man i nr 2 i år i en ledare tagit upp de problem som vi har aktualiserat i vår motion, och man har föreslagit en rad åtgärder. Många av de krav som där förs fram borde gå att åtgärda snabbt och med enkla medel. För andra behövs mera långsiktiga insatser. En del åtgärder går att klara inom polisen, andra kan kräva medverkan av t. ex. kommuner.

Vi motionärer är väl medvetna om att det inte finns någon mirakelkur att tillgå när det gäller att avhjälpa vakanssituationen i många polisdistrikt. Det kommer att krävas kraftfulla insatser på skilda områden som kan komplettera varandra.

Det är de insatserna som vi har begärt i vår motion, och bakom våra krav har ett enhälligt utskott slutit upp. Därmed har vi nått det som ytterst lå motionärer här i riksdagen kan glädjas åt – en fullständig framgång med ett framfört krav. Vi hoppas nu att regeringen snabbt skall ta itu med översynen.

Vid utskottets behandling av vakansproblemen har vi också ägnat särskild uppmärksamhet åt situationen inom kvarterspolisorganisationen, där f. n. var tredje tjänst är vakant. Det är en mycket allvarlig situation, och utskottet, som sedan många år tillbaka har uttalat stora förhoppningar på kvarterspolisverksamheten, har funnit dagens situation kräva ett tillkännagivande till regeringen med krav på åtgärder.

I fjolårets betänkande om polisväsendet påpekade utskottet att vi utgick från att spørgsmålet om att göra kvarterspolistjänsterna mer attraktiva skulle komma att ägnas uppmärksamhet vid den fortsatta utbyggnaden av denna verksamhet.

I årets budgetproposition finns inga tecken på någon aktivitet och dagens situation inom kvarterspolisen, med var tredje tjänst vakant, visar att problemen bara har ökat sedan fjolårets påpekande.

Av den anledningen gör utskottet nu enhälligt ett tillkännagivande där vi uttalar hur angeläget vi anser det vara att man – utöver de förbättringar som kan åstadkommas genom avtal – prövar olika system med insatser för att främja en önskvärd ökad rekrytering till kvarterspolisen.

Herr talman! Med dessa kommentarer yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Brottsutvecklingen i vårt land steg våldsamt under 1960-talet. Den mer än fördubblades. Brottskommissionen tillsattes 1973 och kom snabbt med ett förslag till lösningar på kort sikt. Bl. a. beslöt riksdagen om inrättandet av 1 200 nya polismanstjänster under en treårsperiod. Samtidigt inrättades det brottsförebyggande rådet med uppgift att på längre sikt försöka finna orsakerna till brottsligheten och lägga fram förslag till åtgärder för att hejda den här utvecklingen.

Under 1972 och 1973 sjönk brottsstatistiken något, särskilt antalet anmälda inbrott, annan stöld o. d. tillgrepp. Även våldsbrotten visade en viss stagnation, medan antalet rån fortsatte att stiga. Det här framgår av brottsförebyggande rådets – BRÅ – rapport 1976:3 om brottsutvecklingen. Det är emellertid inte säkert att viss brottslighet sjönk under de här båda åren, eftersom ändrade försäkringsvillkor kan ha medfört att man inte i samma omfattning som tidigare har gjort anmälan till polisen. Brottsförebyggande rådets prognosgrupp frågar sig också, om man egentligen kan lita på upp- och nedgångar under kortare perioder. I stället tyder mycket på att den långsiktiga ökningstrenden håller i sig och att stagnationen i 1970-talets början var endast tillfällig eller rent av obefintlig. I varje fall har efter de här åren i början av 1970-talet ökningen av brottsligheten dokumenterats, trots de satsningar som gjorts, och det är högst allvarligt.

Det är också en mycket utbredd oro bland allmänheten över att vi har denna höga brottslighet i ett så välordnat land i övrigt och att trenden är på väg i fel riktning. Jag träffar många människor i den politiska verksamheten. Tar jag själv inte upp de här frågorna, så görs det ofta av någon annan, i föredrag eller debatter. Man är speciellt oroad för den tilltagande ungdomsbrottsligheten, för att inte tala om barnprostitutionen. Här har många av samhällets olika funktioner en viktig uppgift att gemensamt arbeta för en bättre utveckling. Familjen har stor betydelse, liksom föräldraansvaret, vilket emellertid samhället många gånger måste överta när inte föräldrarna klarar av det. Men samhället är vi alla, och därför måste vi alla hjälpas åt på olika sätt att ta ansvar för de unga.

Jag såg i tidningen Svensk Polis i veckan att av de i fjol anmälda brottsbalksbrotten – drygt 650 000 – så var inte mindre än 490 000 olika tillgreppsbrott. Ca 145 000 var inbrott, en ökning med 11,9 % i förhållande till året närmast före. Det förekom 30 000 biltillgrepp, en ökning med 20,7 %. Antalet tillgrepp ur bilar var 90 000, en ökning med 21 %. Det förekom 2 500 rån, en ökning med 15,3 %.

Den här statistiken talar sitt tydliga språk, och det är inte alls egendomligt att alla kategorier i samhället är rädda för utvecklingen. De är rädda för att gå ut. De är rädda för att drabbas av våld. De är rädda för att de skall drabbas av inbrott i sina bostäder och förlora för dem värdefulla tillhörigheter, som sedan i huvudsak omsätts i knark och alkohol. Rikspolischefen har lämnat uppgifter om att 40 å 50 % av alla tillgreppsbrott begås för att få pengar till narkotika.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

Anslag till polisväsendet

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

Vi måste alla hjälpas åt för att ändra på den trenden och försöka återge ärliga och rättskaffens människor tron på medmänniskorna. Så långt det är möjligt måste vi samtidigt försöka hjälpa socialt utslagna att finna sig själva och komma ifrån olika gifter och bli människor på nytt. Möter vi de utslagna utan förståelse och hjälp på rätt sätt, så kan vi få ett helt omänskligt samhälle att leva i. Det gäller också, som rikspolischefen har sagt, att alla samhällsåtgärder måste komma i balans och vidare att det verkligt effektiva stöldskyddet i dag vore att få bort narkotikamissbruket.

Satsningarna nu för att avslöja de stora narkotikalangarna, som ligger bakom en stor del av brottsligheten och som är gisslet för knarkarna, är bra. Organiserandet av särskilda narkotikarotlar i länen är också bra. En första åtgärd för att minska den här brottsutvecklingen är att kunna hålla langarna stängda.

Polisbristen – särskilt i Stockholm – är oroande. De många vakanserna måste i stor utsträckning fyllas av ännu icke färdigutbildade polismän, som på grund av den hårda verkligheten tröttnar på tjänsten i storstaden och söker sig till lugnare distrikt, när utbildningstiden är slut. Efter hand som utbildningskapaciteten höjs bör vakanserna förhoppningsvis också kunna fyllas – även om det tar tid. Men kvar finns ändå den hårda vardagen, som skrämmer många lämpliga ungdomar från att söka sig till polisyrket, även om rekryteringen – glädjande nog – är förvånande god.

Arbetsmiljön för polisen måste bli bättre. Det är ett krav som är lätt att föra fram. Det gör också utskottet och ställer sig helt på polismännens sida. Men hur det skall gå till i verkligheten är värre att säga. Utskottet pekar på vissa åtgärder och hänvisar i övrigt till regeringen och pågående utredning. Arbetsmiljön på Sergels Torg är alltid densamma för en polisman. Han kan inte i någon större utsträckning påverka den ensam. Det måste till samverkande åtgärder från flera myndigheter – inte minst från de sociala myndigheterna. Den sociala miljön måste först ändras till det bättre och utslagna människor få den hjälp som är helt nödvändig. Rikspolischefens ord att alla samhällsåtgärder i det här avseendet måste komma i balans kan inte nog ofta upprepas.

Utskottet ser mycket allvarligt på polisens besvärliga samhällsarbete och är berett att fortsätta verka för att polisens arbetsförhållanden skall kunna förbättras.

Ett 40-tal av de nya polismanstjänsterna kommer att tillföras kvarterispolisorganisationen, som därefter kommer att disponera ca 350 sådana tjänster i landet. Den här verksamheten har av allmänheten mötts med mycket stor tacksamhet. Även om verksamheten som sådan inte har minskat brottsligheten totalt sett, ökar den allmänna ordningen och inte minst känslan av trygghet hos allmänheten. Vakanserna är naturligtvis ett problem, som emellertid bör kunna lösas. Jag har tidigare i debatter påtalat kvarterispolisens arbetsförhållanden och hur viktigt samarbetet med polisledning och alla personalkategorier är. En ömsesidig service

ger ett gott arbetsresultat och goda arbetsförhållanden. En attraktiv lönesättning är också en förutsättning för att rekrytera kvarterspolis och naturligtvis lämpliga sådana.

Små arbetsgrupper eller posteringar, som är belägna nära centralorter eller större arbetsgrupper, kan möjligen besättas eller ersättas med kvarterspolis, som på detta sätt kan utnyttjas effektivare. Frågan om särskilda ansvarsområden för polismän anser jag vara en fråga för polisdistrikten att klara på egen hand.

I motionen 174 slutligen är vi några centerpartister, som återigen motionerat om anskaffande av polisbåt till Norrköpings polisdistrikt. Eftersom kustövervakningsutredningen inte är färdig med sitt betänkande och det har gått ganska lång tid sedan den tillsattes, så ville vi återigen aktualisera den här frågan, allra helst som man under tiden ifrågasatt indragning av kustbevakningen i Gryt. Visserligen har just den frågan lösts t. v., men kvar finns fortfarande kravet på polisövervakning i de aktuella områdena med ett stigande antal fritidsbåtar och ett ökat fritidsbyggande. Vårt krav på utbyggnad av sjöpolisverksamheten är därför väl underbyggt och har allvarligt framförts inte enbart av Norrköpings polisstyrelse utan också av LRF och länsstyrelsen i Östergötlands län.

Även utskottet har sett allvarligt på den här frågan och säger, att ett avvaktande av kustövervakningsutredningens förslag inte hindrar att man såsom en temporär lösning söker tillgodose tillfälliga lokala behov av förstärkning av sjöpolisverksamheten genom omDispositionering av polisbåtar. Men utskottet understryker samtidigt – och det vill också jag göra – att möjligheterna till omDispositionering av båtar inte får undanskymma vikten av att frågan om en tillfredsställande reglering av den polisiära övervakningen till sjöss bringas till ett snabbt avgörande. Skulle utredningen dra ut på tiden, måste frågan om särskilda förstärkningar av sjöpolisverksamheten tas upp på nytt.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till justitieutskottets hemställan på alla punkter.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en vpk-motion, vari yrkas "dels att riksdagen hos regeringen hemställer att den del av säkerhetspolisens organisation som innebär registrering och rapportering av politisk verksamhet upplöses, dels att riksdagen beslutar att anslaget till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. reduceras i enlighet med vad som anförts i motionen". Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen 645.

Utskottet slår sig som vanligt för bröstet och uttalar hur pass enigt utskottet har varit under en massa år när denna fråga behandlats i utskott och riksdag.

Utskottet återoppar dessutom sitt besök hos rikspolisstyrelsen i februari 1977, när utskottet informerades om säkerhetspolisens organisation och verksamhet. Utskottet har efter detta besök blivit än mer stärkt i tron

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

Anslag till polisväsendet

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

på säpos förträfflighet. Jag har faktiskt, herr talman, inte något större förtroende för justitieutskottets okritiska accepterande av säpo. Jag har heller inget större förtroende för de parlamentariker som sitter i rikspolisstyrelsen. Jag har inte det, därför att dessa vid alla de flagranta övergrepp som gjorts av säpo inte uttalat sig kritiskt på något sätt.

Jag skall inte i den här frågan hålla någon längre plädering utan kan i likhet med utskottet hänvisa till tidigare starka motiveringar för våra yrkanden i dag. Jag hänvisar alltså till protokoll från åren 1971, 1972, 1973, 1974 och 1975/76.

Dessa tidigare anförda motiveringar har dessutom förstärkts under den senaste tiden. Dokumenten över säpos ensidiga intresse för registrering av den politiska vänstern i det här landet blir med åren allt fler. Händelserna inom sjukvårdsförvaltningen i Göteborg, där säpo uppenbarligen initierade till skenanställningar i syfte att bevaka radikala arbetare inom förvaltningen, är avskräckande exempel på vilken verksamhet som kan bedrivas under rubriken Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet.

Förstamajdemonstrationen för arbetarpolitik-socialism i Stockholm förra året ägnades också stort intresse från säpos sida. Det finns ytterligare exempel som jag vill återropa.

Vid Arendalsvarvet i Göteborg har exempel givits på säpos aktivitet. Den gången gällde det att irritation uppstod vid införandet av ett nytt lönesystem som för vissa grupper innebar lönereduceringar. Denna för landets arbetsplatser mycket vanliga händelseutveckling ansågs av säpo vara motiv för arbetsplatsspioneri.

Säpos förmåga att finna säkerhetsrisker bland människor eller företag med kontakter i de socialistiska staterna ger mer intryck av att vara resultat av fördomar och försök att blåsa liv i det kalla krigets vindar än en allsidig uppmärksamhet på främmande länders intresse för vårt land.

Som ett exempel på avskräckande säpoverksamhet kan Morjärvsaffären få tjäna. En man häktades på grundval av, som det heter, sannolika skäl. De sannolika skälen levererades naturligtvis som vanligt av säpo. De bestod i att den häktade företagit några utlandsresor, bl. a. till Sovjetunionen. Han har vidare gjort utflykter inom militärt skyddsområde, där f. ö. mannen har sin bostad, tillsammans med tiotusentals andra personer. Han har vid något tillfälle viftat med en 10 000-kronorssedel. Enligt säpos bedömningar har den aktuella personen också uppträtt "mystiskt", vad nu säpo menar med detta. På vilket sätt skall man enligt säpo uppträda för att inte framstå som mystisk?

Ja, det var allt som lades mannen från Morjärv till last. Trots att säpo rotade igenom mannens bostad från golv till tak hittades ingenting av värde för de absurda anklagelser som riktades mot honom. Däremot är säpo ansvarig för att en enskild person och hans familj skandaliserades, att personen utställdes som landsförrädare och hölls fängslad i över 30 dagar utan grund.

Detta relaterade fall är åter ett exempel på säpos grova kränkning av enskilda människors rättssäkerhet och bidrager till att undergräva förtroendet för myndigheterna. Och, som jag har sagt tidigare, någon kritik har mig veterligt inte uttalats bland parlamentarikerna i rikspolisstyrelsen mot exempelvis detta grova övertramp från säpos sida.

Förklaringen till detta måste väl vara att representanterna i rikspolisstyrelsen är behäftade med fördomar och konspirationsteorier om vänstern i det här landet och om de socialistiska staterna.

Herr talman! Jag vill understryka att vpk inte är motståndare till en säkerhetspolis. Vi behöver tyvärr en sådan. Vi är vad jag kan förstå utsatta för närgånget intresse från många länders sida, och det är därför nödvändigt att sådant kontrolleras och förhindras.

Vi i vpk är däremot starkt kritiska till att behöva dras med en politisk säkerhetspolis som ensidigt och systematiskt trakasserar och inriktar sin verksamhet på radikala människor i det här landet.

Vpk menar alltså att denna del av säpos verksamhet, registrering och rapportering av politisk verksamhet, skall upphöra. Det måste utarbetas ordentliga lagar som reglerar säkerhetspolisens verksamhet. Politiska beslut skall självklart fattas av regering och riksdag och inte av säpo. Dessutom måste en verklig parlamentarisk kontroll utövas, där samtliga i riksdagen representerade partier har insyn. Den kontrollen finns som bekant inte i dag.

Herr talman! Jag vill nu övergå till en annan fråga i utskottsbetänkandet. Det gäller förslaget om 375 nya polistjänster. Genom ett förbiseende har vpk här inte någon motion. Jag kommer därför att framställa ett yrkande här i kammaren, som jag om en stund kommer att läsa upp.

Vpk har alltid hävdat att skärpta straff och fler poliser inte på något sätt löser brottslighetens problem. Det är en grundregel. Utskottet har tidigare varit överens med oss om detta resonemang. I det betänkande som nu behandlas finns detta inte längre med, vad jag kan se. Det kan möjligen bero på att utskottets ledamöter och de partier dessa representerar inte kan leva upp till det vi i så många år talat om, nämligen förebyggande insatser.

Vpk har under lång tid efterlyst en genomtänkt analys av orsakerna till brottslighet, en analys som måste bli en grund för brottsbekämpningen. Vid förra årets debatt angående anslag till kriminalvården citerade vi en undersökning genomförd av kriminologen Leif Persson, och jag vill även denna gång citera en del av denna undersökning.

Leif Persson säger att en grupp utslagna ligger bakom de flesta inbrotten i Stockholm under 1975. Han redovisar att 1 500, som han säger, tjuvar svarar för 70 % av alla inbrott som klarades upp i Stockholm detta år. Leif Persson konstaterar vidare att det inom denna kategori finns en mycket hårt belastad grupp av 144 personer som svarar för hälften av alla inbrott som de 1 500 tillsammans begått.

Leif Persson fortsätter och säger följande: "Jag anser att vi har dom

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

tjuvar vi förtjänar, de speglar vårt samhälles ojämlikhet där livet är ett helvete för ett ständigt ökande antal ungdomar." Leif Perssons slutsats blir att dessa människor måste få en rimlig tillvaro.

Vpk har den bestämda uppfattningen att man måste skapa ett samhälle som är mänskligare, där de sociala insatserna ökas, så att människor får en chans att växa upp i känslan av värme och gemenskap i stället för kommersialisering och profitjakt. Vi har i dag ett samhälle som i accelererande takt präglas av hets, stress, jäkt och utslagning.

Orsakerna till detta diskuteras inte i någon högre grad av dem som med jämna mellanrum kräver ökning av antalet poliser. Låt mig nämna några exempel: Det finns ett skriande behov av daghemsplatser, men då säger man att det inte finns pengar. Det finns enorma behov inom frivården; då säger man också att det inte finns några pengar. Det finns ett enormt behov av vårdplatser för människor som blivit slavar under narkotika. Vad ger man? Jo, 40 vårdplatser i hela landet. Jag skulle kunna fortsätta att rada upp exempel.

Däremot ökar man antalet nya polistjänster med 375. Man motiverar detta med bl. a. ökad brottslighet och polisens arbetssituation.

Vi inom vänsterpartiet kommunisterna har full förståelse för polis-männens svåra arbetssituation. Vi är också angelägna om att den skall förbättras, och den måste förbättras. Men den kan inte förbättras enbart genom att man ständigt ökar antalet polismän. Vi anser från vårt partis sida att det i första hand måste till en omorganisering av polisens arbete. Alltså: Vilka arbetsuppgifter skall prioriteras?

Låt mig nämna några exempel på meningslösa arbetsuppgifter för polisen.

Häromdagen demonstrerade sjukvårdspersonal här i Stockholm för bättre arbetsmöjligheter och därmed bättre vårdmöjligheter för patienterna. Dessa fredliga sjukvårdsarbetare var omringade av ett stort antal polismän.

När Milton Friedman mottog det famösa nobelpriset i ekonomi anordnades en demonstration mot detta – jag deltog själv i den demonstrationen. Vi var omgivna av poliser, kravallstängsel och en hel del hundar.

Jag kan räkna upp otaliga exempel på vilka meningslösa uppgifter man engagerar poliserna i. Sådana här arbetsuppgifter är meningslösa därför att vid varje demonstration som anordnas finns det ordningsvakter och demonstrationsledning. Det är dessa människor som upprätthåller ordningen och inte polisen. Polisens massiva närvaro utgör i stället ett ständigt hot om konfrontation. De argument som Carl Persson och honom närstående framför för att polismobiliseringen vid demonstrationer skulle ha en lugnande inverkan, i den meningen att den avskräcker demonstranterna från våldshandlingar, är oriktiga och samtidigt en fräckhet mot de demonstrerande.

Låt mig gå vidare i min argumentation mot ett ökat antal poliser. Om brottsligheten är så katastrofal, måste man fråga sig hur man i all

världens dar har tid och krafter att mobilisera 189 poliser till Ålidhem utanför Umeå, poliser som man plockat från praktiskt taget hela Norrland. I Ålidhem handlade det ju inte om någon brottslighet. Vad det rörde sig om var att människor i vanlig demokratisk ordning ville slå vakt om ett visst område, som de ansåg borde sparas som fritidsmiljö för de barn som skall växa upp i det aktuella området. Det var de sista träden det handlade om i detta betonggetto. Politikerna säger ju att folkmeningen skall gälla i en demokrati. Folket i Ålidshem sade vad de önskade. Politikerna – vissa av dem – svarade med att skicka poliserna på dessa människor. Man använde bl. a. LTO-lagen som instrument. En 12-åring, exempelvis, var omhändertagen fyra timmar, utan att hans vårdnadshavare kontaktades. De fyra andra riksdagspartierna är ju anhängare av LTO. Vi vill ju som bekant ha bort den. Men när den nu finns borde ju i rimlighetens namn polismästaren i Umeå och de politiker som trotsade folkets enträgena krav bli föremål för omhändertagande enligt LTO.

Herr talman! En skrämmande utveckling är faktiskt i gång. Det är de maktavandandes oförmåga att komma till rätta med problemen som tvingade fram de nu nämnda åtgärderna i Ålidshem. I boken Svarta affärer, en kartläggning av den organiserade brottsligheten i Malmö, visas vilka de stora bovorna egentligen är. Det är bl. a. mot dessa som man i första hand måste inrikta polisens arbete. Nu kan det sägas att detta görs. Det är riktigt, men det är ändå bara en liten del av krafterna som ägnas åt just den brottsligheten.

I början av detta år visades en utställning i Kulturhuset med rubriken Våld föder våld. Det var en skakande dokumentation över vilket våld, genom filmaffischer, krigsmateriel, krigsfilmer osv., som öses över barn och ungdom i detta land. Jag har faktiskt inte hört någon av dem som ständigt skriker efter poliser säga något eller föreslå några åtgärder mot denna form av kommersialism. Kan det möjligen bero på att det samhällssystem vi lever i ger alla frihet att tjäna pengar med nära nog vilka medel som helst? Om man skulle göra något åt våldsfilmerna och reklamen för dem, finge man ta en dust med de stora biograf- och filmkedjorna. Där sitter som bekant mäktiga, penningstarka och allmänt aktade samhällsmedborgare. Är fru Kristensson beredd att medverka till begränsningar av eller förbud mot visning av våldsfilmer och reklamen för dem? Är fru Kristensson och hennes kolleger i utskottet beredda att medverka till förbud mot försäljning av och reklam för krigsleksaker? Är fru Kristensson och övriga utskottsledamöter beredda att ta itu med alla de fastighetsägare som tjänar förmögenheter på att upplåta utrymmen – avsedda för bostadsändamål – till bordellverksamhet, porrklubbsaktiviteter och spelklubbar?

Detta är kärnfrågor, och det är arbetsuppgifter både för lagstiftare och för polisen. Tar man itu med dem på allvar, så är också mycket vunnet i kampen mot brottsligheten.

Herr talman! Jag har alltså sagt att det i första hand inte gäller att skaffa fler poliser. Problemet är vilka arbetsuppgifter polisen skall ha.

Man har gjort en viss fördelning av de föreslagna 375 nya polistjänsterna. 70 skall användas för spaning och utredning av narkotikabrott och tillgreppsbrott, 10 för bekämpning av grövre ekonomisk brottslighet och 45 för kvarterspolisorganisationen. Vänsterpartiet kommunisterna godkänner dessa 125 tjänster, som enligt vår bedömning har inriktning på angelägna områden. Däremot avvisar vi de övriga 250 tjänsterna.

Vårt yrkande blir således, herr talman, följande:

vid punkten 6 mom. 1

a) att riksdagen uttalar att antalet nya polismanstjänster för budgetåret 1977/78 begränsas till 125, varav 45 för kvarterspolisorganisationen, 70 för spaning och utredning av narkotikabrott och tillgreppsbrott samt 10 för bekämpande av den organiserade, grövre ekonomiska brottsligheten;

b) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och vad som anförts under a) samt med bifall till motionen 1976/77:646 i denna del (yrkande 2) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisar ett i förhållande till utskottets förslag med 15 768 000 kr. minskat förslagsanslag av 2 226 800 000 kr., varav 512 160 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

vid punkten 7

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och vad som yrkats under punkten 6 mom. 1 till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1977/78 anvisar ett i förhållande till utskottets förslag med 417 000 kr. minskat reservationsanslag av 9 400 000 kr., varav 1 880 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara kommentera en del av herr Måbrinks inlägg. Jag sade i mitt anförande att vi från socialdemokratiskt håll hade velat försöka lösa vakanssituationen inom polisen också på annat sätt än att bara öka på antalet polistjänster. Om vi kunde klara av huvudparten av de 1 700 vakanserna, tror jag att vi inte skulle ha ett sådant akut behov av ytterligare tjänster som vi i dag har. Jag tycker att det på den punkten fanns anledning att komplettera herr Måbrinks uttalande till utskottet.

Vidare bara en kort kommentar till herr Måbrinks påpekande om händelserna i Ålidhem – inte Ålidshem – i Umeå, alltså inte utanför Umeå. Jag tycker att kritiken med anledning av händelserna där är felriktad. Om man anser det nödvändigt att anlita polis för att möjliggöra fullföljandet av ett enhetligt fullmäktigebeslut om ett skolbygge, tror jag det är felaktigt att rikta kritiken för den handlingen mot dem som kallas att utföra uppdraget.

Själva agerandet i detta avseende kommer att prövas av annan instans. Det finns ingen anledning att kommentera det här. Men bara för att någorlunda rätta till beskrivningen av den hantering av grönområdet som det här är fråga om vill jag informera herr Måbrink om att avverkningen rörde sig om en tredjedel av skogsdungen. Två tredjedelar av skogen

står fortfarande orörd intill den nya skolan – den skola som Ålidhemsborna under många år har ansett vara mycket nödvändig att bygga. Att kommunen sedan inte har haft orken att klara av det skolbygget under årens lopp tycker jag att de som har huvudansvaret, den borgerliga majoriteten i Umeå, bör kritiseras för.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Ja, herr Nygren, vi tar bort s:et i "Ålidshem", så är den saken tillrättalagd.

Vidare menade jag inte att ifrågavarande bostadsområde i bokstavlig mening låg utanför Umeå. Men det är väl heller inte beläget i centrum.

Herr Nygren försöker nu att som ursäkt för att socialdemokraterna har gått med på de här nya polistjänsterna skylla på vakanserna. Jag är medveten om att det finns ett stort antal vakanser. Jag sade ju i mitt anförande, herr Nygren, att vi från vårt partis sida är medvetna om polisens arbetssituation. Men det går inte att använda den situationen och vakanserna för att urskulda att man har gått med på de här 375 nya polistjänsterna.

Vad jag mycket utförligt redogjorde för i mitt anförande var att orsaken till tillståndet inom polisen ligger i organiseringen av polisarbetet. Det är detta man skall titta på. Vilka arbetsuppgifter är det polisen skall ha i första hand? Man skall lösa den frågan och inte kommendera ut polisen till helt meningslösa arbetsuppgifter, som jag nämnde exempel på, bevakning av demonstrationer osv. Därmed tror jag att man väsentligen kan förbättra polisens arbetssituation.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Måbrink gör det en aning för lätt för sig om han säger att vakanssituationen inte skulle inverka på polisens arbetsmöjligheter. Jag är helt övertygad om att om vi hade huvudparten av de 1 700 vakanserna besatta med ordinarie innehavare, skulle polisen i dag ha en helt annan arbetskapacitet och att antalet ytterligare tjänster därmed kunnat reduceras.

När det sedan gäller frågan om utnyttjandet av polisen så har vi genom tillkomsten av lekmannastyrelserna i polisdistrikten fått möjlighet att från politikernas, från lekmännens sida påverka dispositionen av tillgängliga polisresurser i distrikten. Jag tycker att det finns anledning att påpeka att man därmed har flyttat ned påverkansmöjligheten till den nivå där man kanske bäst kan avgöra hur resurserna skall användas.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har aldrig förringat betydelsen av vakanserna hos polisen, herr Nygren, men jag har sagt att lösningen på hela problemet inte är att skapa fram flera nya polistjänster utan att organisera polisens arbete. Det finns även många polismän som finner sina arbetsuppgifter ganska meningslösa, och detta är väl också en orsak till att det har uppstått

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

vakanser.

Herr Nygren fortsätter emellertid att vägra diskutera kärnfrågan. Han är precis som fru Kristensson nu – det är nästan ett eko av fru Kristenssons försvarande av uppfattningen att vi måste ha fler poliser – och han använder arbetssituationen som argument. Är detta också socialdemokraternas nya linje nu?

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Nygren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Jag tycker att det är värt att till en början notera att det betänkande som vi här behandlar är helt enhälligt. Detta har herr Nygren tidigare varit inne på. Det är första gången i justitieutskottets historia som vi har blivit helt eniga när vi har behandlat polisbudgeten. När jag gått tillbaka några år i tiden har i varje fall inte jag kunnat finna någon tidpunkt i förgången tid då vi varit eniga. Jag tycker, herr talman, att det är synnerligen glädjande att vi i utskottet nu har kunnat ena oss om dessa viktiga frågor.

Det behöver emellertid inte innebära att vi slår oss till ro och tycker att allting är bra; tvärtom är vi samtidigt inom utskottet oroade över den brottsutveckling som vi har upplevt.

Man kan jämföra brottsstatistiken år för år och konstatera att brottsligheten har ökat med så och så många procent sedan året dessförinnan, men vad jag tycker är viktigast att notera är att brottsutvecklingen sedd i ett längre perspektiv visar en tydlig tendens till en ökning som inte är acceptabel.

Vi är i utskottet som sagt eniga om att ställa oss bakom justitiedepartementets förslag om 375 nya polismanstjänster. Herr Nygren sade att den nya regeringen tydligen har prioriterat polisen så ordentligt att t. o. m. moderata samlingspartiet kan ansluta sig till förslaget. Ja, det är faktiskt så att justitiedepartementet det här året helt och hållet har biträtt rikspolisstyrelsens förslag, och det har därför inte varit svårt för oss att ansluta oss till det förslaget. Det är glädjande att också socialdemokraterna har funnit det motiverat att sluta upp omkring detta.

Något som jag också tycker bör understrykas är förslaget om att man skall öka intagningen till utbildningen till det maximala, nämligen 760 polisaspiranter. Vi konstaterar att intagningen under tidigare år har varit väsentligt lägre. För att få god effekt av satsningarna på polisområdet måste man, såsom departementschefen har föreslagit, försöka få högsta möjliga antal aspiranter in i utbildningen, och det tycker vi är bra.

Herr Polstam var tidigare inne på brottsstatistiken. Jag skall inte tynga debatten med alltför mycket siffror, men när herr Polstam nämnde ökningen av antalet rån tycker jag att man även bör nämna några konkreta siffror: rån med skjutvapen har ökat med inte mindre än 57,5 %, bank- och postrån med 70,2 % och butiksran med 39,4 %. Jag vill med de

här siffrorna bara antyda att man, samtidigt som man konstaterar den betydande ökning som brottsligheten uppvisar, också måste konstatera att den har blivit grövre. Det är därför verkligen angeläget att satsa vad man kan på en effektivisering av åtgärder för att hejda den negativa utvecklingen.

Man får som politiker många brev från oroade personer som undrar om det här skall få fortsätta utan att samhället reagerar. Jag tog med mig ett brev från ett par gamla människor, som skriver:

Vi äldre får inte gå i fred. Vi blir ofredade av ungdomar, och när vi försöker få dem att förklara varför de plågar oss så säger de: Vi struntar väl i ifall ni är äldre.

De jagas, skriver de vidare, på gågator av bilar som tränger dem in i portarna, och de känner sig inte fredade någonstans.

De orkar inte längre bo i villor eller egnahem utan måste flytta in i lägenheter, eftersom det är bekvämare. Men då får de ibland finna sig i att som grannar ha s. k. utslagna personer, som slår sönder både sina egna och andras lägenheter och som ideligen hämtas av polisen. Men några andra åtgärder vidtas inte. Grannarna är snart tillbaka i sin miljö, och det blir samma stressituation för de här äldre människorna.

De frågar i brevet, om det verkligen skall vara så i samhället att äldre och svaga och unga barnfamiljer skall få lida för att myndigheterna placerar utslagna, vildsinta slagskämpar, alkoholister och f. d. fängelsekunder med upprepade brottsfall bland vanligt hyggligt folk. Inte kan vi påverka de här utslagna, skriver de, men däremot får vi sömnrubbningsar och blir ledsna och rädda. Och nog är det bedrövligt att man inte tänker på de människor som utsätts för hot, våld och smuts.

De slutar brevet med att säga: En tidningsman sade mig en gång att ingen skulle våga ta oss i försvar. Det passar sig inte.

Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter: Är det verkligen så, att vi inte vågar ta de här människorna i försvar? Jag har inte upplevt att läget är sådant. Jag tycker tvärtom att vi skall ta dem i försvar, men samtidigt har vi den målsättningen att vi skall försöka placera personer som har sociala problem ute i samhället för att visa dem tilltro och försöka få dem att anpassa sig till ett vanligt liv. Men vi måste därtill säga oss, att det är tid att ställa krav också på de utslagna. Vi får inte bara acceptera att de bär sig åt hur som helst och plågar sina medmänniskor, som får finna sig i detta. Vi måste börja ställa krav också på dem, och jag tror personligen att det kommer att uppfattas som ganska sunt.

Jag vill betona – och här riktar jag mig särskilt till herr Måbrink – att ingen i justitieutskottet menar att man löser frågor om kriminaliteten enbart med fler polistjänster. Det borde herr Måbrink verkligen känna till som ärad tidigare ledamot av justitieutskottet. Men det förhåller sig så att justitieutskottet i det här sammanhanget enbart har att behandla polisbudgeten. Vi skall i senare sammanhang diskutera kriminalvården, speciellt frivården. Andra utskott diskuterar daghemmen och andra frågor som herr Måbrink var inne på. Vi har emellertid i justitieutskottet verk-

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

ligen strukit under att det krävs åtgärder på bred front och att det inte enbart är polisresurser som behövs. Jag skulle personligen vilja säga, att om man hade en bättre fungerande socialvård och kriminalvård är jag inte alls säker på att man för framtiden behöver tänka sig fortsatta ökade satsningar på polisen.

F. n. får polisen i sitt dagliga arbete ta hand om ständigt samma människor i en enda kretsgång, och det händer inget ytterligare med dem. Socialvården ställer inte upp, och man kan väl sätta några frågetecken i kanten när det gäller hur kriminalvården fungerar. Faktum är alltså att polisen tvingas ta hand om samma personer gång på gång, och det blir ingen vidare effekt av dess arbete och inte heller av det brottsförebyggande arbetet.

Ett särskilt problem som vi har understrukit i utskottet gäller åtgärderna mot narkotikabrottsligheten. Det är ganska uppenbart att om man kunde vidta effektiva åtgärder mot narkotika, skulle man i och med det kunna få en betydande minskning av kriminaliteten. Vi vet i dag att 40–50 % av förmögenhetsbrotten hänger samman med människors narkotikabegär. Därför välkomnar vi från utskottets sida de initiativ som, på rikspolisstyrelsens förslag, regeringen har tagit. Det är vår förhoppning att ledningsgruppen, som efter vad jag förstår nu har börjat arbeta, verkligen skall bedriva sitt arbete med hög grad av effektivitet och skyndsamhet, så att det kommer fram förslag till åtgärder som man tror kan bli effektiva och leda till snabba resultat.

Herr Nygren och även herr Måbrink var inne på kvarterspolisorganisationen. Jag måste säga, herr talman, att jag faktiskt tycker att det är glädjande att ett gammalt förslag från dåvarande högerpartiet om införande av kvarterspolistjänster nu har blivit högsta visdom även i vänsterpartiet kommunisterna. Det är roligt, tycker jag, att vi är överens i riksdagen om en satsning på kvarterspoliser. Jag vill nämna för riksdagens ledamöter att när justitieutskottet nyligen var i Malmö polisdistrikt – det var ju i Malmö som man började med försöksverksamheten med kvarterspoliser – tyckte jag att man fick det intrycket att det faktiskt går att rekrytera poliser till den här typen av verksamhet. Där prövar man ett system som innebär att man rekryterar unga poliser till en försökstjänstgöring som kvarterspoliser för att se om de har håg och fallenhet för den här speciella typen av verksamhet. Man har där stora förhoppningar att genom en sådan metodik kunna få en stab av kvarterspoliser som stannar kvar i sitt jobb, som trivs med jobbet och som blir kända och uppskattade inom sitt ansvarsområde.

Vi har, som herr Nygren sade, när det gäller kvarterspolisverksamheten gjort ett tillkännagivande för regeringen, för vi menar att man måste vidta aktiva åtgärder för att försöka öka användningen av kvarterspolistjänster. Vi biträder regeringens förslag när det gäller antalet nya kvarterspolistjänster.

Beträffande frågan om speciella ansvarsområden för polismän har utskottet nu för första gången, tror jag, blivit enigt i en skrivning om

detta. Det innebär att utskottet anser att en fortsatt utveckling av en verksamhet med ansvarsområden för polismän är önskvärd.

Det är naturligtvis rätt, som herr Polstam tidigare sade, att man först och främst måste repliera på resp. polisdistrikt och på den organisation som de anser lämplig. Men det kan också betyda något att politiker menar att den här utvecklingen är bra och att den bör fortsätta. Särskilda ansvarsområden för polismän ute i landsbygdsdistrikten innebär ju någon form av kvarterspolisorganisation. Det betyder att poliser får närmare kännedom om befolkningen i en viss trakt och därmed får större möjligheter att hjälpa och ställa till rätta.

När det gäller frågan om storstadspolisens arbetsförhållanden har utskottet verkligen försökt sätta sig in i de problem som storstadspolisen har. Som jag nämnde har vi besökt Malmö polisdistrikt. Vi har också besökt Stockholmspolisen och dess första vaktdistrikt.

Det är självfallet mycket svårt för oss politiker att försöka bedöma i vilka distrikt och på vilka områden som polisen har det värst. Polisen har säkert över hela landet en bekymmersam arbetssituation. Man kan exempelvis med statistik visa att polisen i Trollhättan har betydligt fler övertidstimmar än vad polisen i Stockholm har. Men den fråga som jag tycker är väsentlig att försöka komma underfund med är vilken ambitionsnivå polisen kan upprätthålla i olika distrikt. Enligt min personliga bedömning har exempelvis polisen i Stockholm nog en ganska mycket lägre ambitionsgrad än vad polisen i ett landsortsdistrikt har. Det är inte så att poliserna i Stockholm skulle vara ointresserade. Men det kommer så oändligt mycket ärenden över dem att de helt enkelt inte orkar klara av sina arbetsuppgifter på samma sätt som kanske polisen kan i ett landsortsdistrikt. Ambitionsnivån är således lägre – det är min bedömning i varje fall – i sådana distrikt som i Stockholm. Det gör att polisen naturligtvis känner sig otillfredsställd och stressad. Till detta kommer det som utskottet särskilt har framhållit: de svåra arbetsmiljöproblemen och svårigheterna att lösa bostadsfrågan på ett tillfredsställande sätt. Detta har tydligt klargjorts för oss när det gäller Stockholmsområdet.

Vi tycker också att man bör prova möjligheten att uppdelat de nu mycket stora vaktdistrikten i Stockholm på mindre enheter. Vi tror att det kan betyda någonting positivt för arbetsmiljön och att det kan göra att man lär känna sina kolleger och kan få ett bättre grepp om arbetsuppgifterna. Det är angeläget att man snart kommer till rätta med storstadspolisens arbetsförhållanden, och vi har som slutsats menat att man måste tänka sig en översyn av de här frågorna, en översyn som måste bedrivas skyndsamt. I det avseendet har vi gjort ett tillkännagivande till regeringen.

Jag har sparat till sist den fråga som herr Måbrink ägnade stort intresse, nämligen anslaget till säkerhetspolisen. Herr Måbrink talade ju mycket entusiastiskt om varför man inte skulle öka anslaget till nya polismanstjänster så mycket som föreslås i propositionen. Herr Måbrink hade glömt att motionera om det, men nu har han framfört ett yrkande. När det gäller säkerhetspolisen uppfattade jag inte att herr Måbrink hade något

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

yrkande. Däremot hade ni i debatten synpunkter på att anslaget till säkerhetspolisen inte skulle vara så stort som man föreslår i propositionen. Jag kanske har missuppfattat detta. Kritiken mot säkerhetspolisen innebär i så fall mera verbala synpunkter och inte någonting som har med anslagsfrågan att göra, måhända.

Det är bara att konstatera att någon tilltro till ledamöterna i justitieutskottet och till våra möjligheter att bedöma säkerhetspolisens verksamhet hade herr Måbrink inte. Det är tur att ni numera har lämnat justitieutskottet, för nu drabbar ju kritiken inte er själv i varje fall. Någon tilltro har ni inte heller till de parlamentariker som sitter i rikspolisstyrelsen – det är också bara att konstatera.

När det gäller kontrollen över säkerhetspolisens verksamhet tycker jag personligen att den inte lämnar något övrigt att önska. Det är en garanti att justitieutskottet har möjligheter till insyn. Jag tycker också att det är en garanti att det ingår parlamentariker i rikspolisstyrelsen. Därtill bör man väl nämna att både justitieombudsmannen och justitiekanslern utövar insyn. Jag vet inte hur mycket insyn herr Måbrink egentligen vill ha för att det skall vara helt tillfredsställande.

De konkreta frågor som herr Måbrink tog upp i detta sammanhang skall jag bara kommentera helt kort. När det gäller Morjärvsfallet är det egendomligt att herr Måbrink inte nämnde att justitieombudsmannen prövat det ärendet och kommit till den slutsatsen att åtgärderna har varit fullt motiverade och att omständigheterna, som justitieombudsmannen säger, tillsammanantagna berättigar till de åtgärder som vidtagits. Men det kanske inte spelar någon roll för herr Måbrinks värdering av hur det ärendet har handlagts.

I övrigt, herr talman, har herr Måbrink hänvisat till sina tidigare inlägg under åren, och jag vill bara säga att de synpunkter som han framfört tidigare inte har påverkat justitieutskottets bedömning, utan vi har i utskottet varit eniga om att tillstyrka det förslag till anslag till säkerhetspolisen som finns i regeringens proposition.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag yrkade faktiskt bifall till motionen 645 om särskild polisverksamhet, fru Kristensson. I den kräver vi att man skall reducera anslaget till säpo med den summa som går åt just för den politiska verksamhet som säpo bedriver.

Sedan var fru Kristensson glad över att även vi hade accepterat ett gammalt högerförslag om kvarterspoliser. Det är väl inte så märkvärdigt. Jag har aldrig sagt att allt i moderata samlingspartiet är skräp. Det finns också där små bra korn som man kan ta till vara. Ett sådant är förslaget

om kvarterspoliser. Det är en bra och vettig form för bedrivande av polisens arbete. Man lär känna människor i ett visst område och får bättre kontakt. Jag tycker att det är en oerhört sympatisk och fin verksamhet. Det är därför vi har accepterat förslaget. Anledningen till att vi inte gjorde det från början var att vi var litet okunniga. Men om man sätter sig in i frågorna får man ändra sina felaktiga ställningstaganden! Det är inte mer med det.

Sedan sade fru Kristensson en del bra saker, t. ex.: Om vi hade en bättre fungerande social- och kriminalvård – vad jag förstod av fru Kristensson skulle det vara nödvändigt och viktigt – skulle vi inte behöva fler poliser. Jag håller med om det. Men hur är det i praktiken? Hur agerar fru Kristenssons parti där? Jag anser att t. ex. barnomsorgsverksamheten är oerhört betydelsefull i förebyggande syfte, men hur agerar moderata samlingspartiet när de frågorna behandlas i den här kammaren? – Det är ett exempel. Jag kan plocka fram många.

Vidare sade fru Kristensson att vi måste ställa krav på de utslagna – om jag inte missuppfattade henne. Jag skulle vilja be fru Kristensson att konkretisera sig. Vad är det för krav vi skall ställa? Det skulle vara intressant att få höra vad fru Kristensson menade.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Till att börja med får jag tacka för de ovanligt positiva synpunkterna från herr Måbrink visavi de små bra kornen från moderata samlingspartiet. Jag står fast vid vad jag har sagt så många gånger förut att socialvården och kriminalvården inte fungerar som de skall f. n. Kan vi komma överens på den punkten skulle ingen vara gladare än jag. Vi får väl diskutera det i andra sammanhang, men när det exempelvis gäller socialvården kan jag inte acceptera att unga människor skall få börja missbruka narkotika och fortsätta med det till dess de blir så kriminellt belastade att fängelse är det enda alternativet för dem. Det har jag vänt mig mot. Det är en inhuman utveckling vi upplever, och jag tycker alltså att en effektivare socialvård när det gäller narkotika är högst angelägen.

När det gäller att ställa krav på folk menar jag självfallet inte att man skall ställa samma krav på en människa som är utslagen som på en människa som är frisk och kan ta vara på sig själv, men det är inte bra för en person att känna att han eller hon inte ens duger så långt att någon kan ställa några som helst krav på vederbörande. Som jag har sagt tidigare anser jag att man, exempelvis när det gäller narkomaner, bör ha en målsättning från samhällets sida och begära att de skall försöka bli kvitt sitt narkotikamissbruk. Man kan begära en avgiftning för att man skall kunna vidta effektiva åtgärder för deras rehabilitering. Jag undrar om herr Måbrink tycker att det är en bra tingens ordning att man bara låter dem vara, bli alltmer kriminellt belastade och till slut hamna i fängelse.

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Visst skall man ställa krav, fru Kristensson, men innan man ställer krav måste man väl först kunna klara upp problematiken. Fru Kristensson talar om narkomanvård, men vad är det man gör nu från regeringens och utskottets sida? Man säger att 40 platser är tillräckligt för rehabilitering av dem som blivit skadade och är beroende av narkotika. 40 platser per år! Men behovet är vad jag kan förstå oändligt mycket större, fru Kristensson. Måste inte samhället lösa hela den här problematiken innan man ställer krav på de människor som hamnat i de här situationerna?

I mitt anförande ställde jag en del frågor. Jag talade om våldsfilmerna och reklamen kring dem, jag talade om fastighetsägarna eller, rättare sagt, om den grövre ekonomiska brottsligheten över huvud taget. Beträffande den senare frågan säger utskottet på s. 7: "Hänsyn måste också tas till att även andra former av grov brottslighet, bl. a. den ekonomiska brottsligheten, utvecklats på ett ytterst oroande sätt." Vad är det för slapphet att tala om just den viktiga och avgörande frågan så här löst och litet undanglidande!

Min fråga är: Vilka åtgärder är fru Kristensson och de övriga utskottsledamöterna beredda att vidta mot underhållningsvåldet, fastighetsägarna som hyr ut lokaler för bordellverksamhet, spelklubbar osv.? Vilka konkreta åtgärder tänker ni vidta när det gäller dessa frågor, och vad anser fru Kristensson att man måste göra på det här området?

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att den här debatten frestar herr talmannens tålmod åtskilligt, eftersom vi kommer in på vårdpolitik och alla möjliga saker som inte hör hemma under detta betänkande.

Jag skulle emellertid vilja fråga herr Måbrink: Vilken motion har herr Måbrink väckt som syftar till åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten? Jag har inte något minne av att justitieutskottet har någon sådan motion anhängig från vänsterpartiet kommunisterna. Däremot vill jag meddela att justitieutskottet inför sitt besök i Malmö dels satte sig in i skriften "Svarta affärer", dels diskuterade med polisen de åtgärder man där hade vidtagit för att söka komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten. Jag trodde också, herr talman, att herr Måbrink som har lärt sig en del under sina år i justitieutskottet skulle veta att våra formuleringar ser ut så som de herr Måbrink citerade när vi menar att något är verkligt oroande och allvarligt. Man brukar i riksdagsspråk inte använda överord, utan man anstränger sig att formulera sig sakligt och balanserat, och jag tror att herr Måbrink kan vara övertygad om att vi verkligen menar allvar när vi säger att effektiva åtgärder måste vidtas mot den ekonomiska brottsligheten. Vi biträder departementschefens förslag om det antal nya polistjänster som skall sättas in just på denna verksamhet.

När det gäller frågan om våldsfilmerna och liknande frågor som herr

Måbrink berörde vill jag för övrigt framhålla att moderata samlingspartiet var det enda parti som, när vi för en del år sedan diskuterade pornografi och sådana saker, ansåg att det borde finnas en yttersta gräns för vad som skulle vara tillåtet – låt vara att den gränsen sattes ganska långt bort. Vi var det enda parti som talade för en sådan gräns, och nu börjar också vänsterpartiet kommunisterna att även i det hänseendet stödja oss i vår uppfattning.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Måbrink anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Det är lätt att dela de uppskattningens ord som framförts dels av regeringen, dels här i kammaren för den utomordentliga insats polisen gjorde vid terroristligans sprängning. Det är ett tungt och ofta kritiserat arbete som denna del av vår poliskår ägnar sig åt, ett nödvändigt arbete för att värna om vår demokrati i en tid då våldet trappas upp och terror ofta blir ett kampmedel. Vårt öppna samhälle ger olika terrororganisationer enorma möjligheter att använda vårt land som tummelplats. Lyckligtvis har det hittills endast skett i begränsad omfattning. Vår möjlighet att stoppa terrorister vid gränsen är knappt mer än skenbar. I ett utsatt läge känns det skönt att veta att poliskåren är effektiv.

Det är naturligtvis lätt att i rådande läge söka förhärliga poliskåren. Även denna skall kritiseras, men då skall det vara en konstruktiv kritik som inte upplevs som en förföljelse av en hel kår. Enskilda övertramp skall påtalas. Men det skall ske utan svepande generaliseringar som dömer alla landets polismän. Inom polisen är det likadant som inom alla andra yrkesgrupper i vårt land – ingen är fullkomlig och alla har definitivt inte kommit på rätt plats i livet. Jag noterar med tillfredsställelse att rikspolischefen i personliga brev till oskyldiga har beklagat det onödiga lidande som de har utsatts för i samband med gripandet av terroristerna. Än bättre hade varit om inga oskyldiga hade dragits in. Men verkligheten, dramatiken, spänningen och även rädslan från enskilda polisers sida bidrar ibland tyvärr till att oskyldiga blir inblandade. Viktigt är emellertid att de inte utsätts för kränkande behandling.

Med grova generaliseringar har man rätt ofta framfört beskyllningar om tjänstefel som enskilda poliser sägs ha begått. I sak skall dessa anklagelser rikta sig mot det enskilda fallet, men hela poliskåren får bära kritiken. Kritik mot enskilda förhållare blir något av en kritik mot alla förhållare. Beskyllningar från prostituerade mot några okända polismän blir genom vinklingar beskyllningar mot en hel kår. När sedan upplösningen kommer tycks den inte stå i några som helst rimliga proportioner till de fakta som var grunden till nyheten.

Från folkpartiets sida hävdar vi att en utökad insyn i polisverksamheten kan bidra till att grundlösa rykten inte växer till sensationsnyheter. Vi har t. ex. under ett decennium i riksdagen hävdat att lekmän skall med-

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

verka som vittnen vid förundersökning. Med dessa förhörsvittnen uppnår man det dubbla syftet att dels ökas den enskildes integritet, dels löper polisen mindre risk för att bli utsatt för beskyllningar. Förslaget ligger nu hos polisutredningen, och jag förväntar mig att vi där skall kunna dra upp riktlinjer för medverkan av förhörsvittnen till nytta såväl för den enskilde som för polisen.

Brottsstatistiken används ofta för att motivera krav på åtgärder mot viss kriminalitet, och det är naturligt. Det är emellertid välkänt – och det har många gånger konstaterats från denna talarstol – att brottsstatistiken har uppenbara brister. Främst är det då fråga om brott som aldrig blir anmälda och således inte hamnar inom statistikens ram. Men felaktigheterna till trots så är naturligtvis statistiken en skrämmande läsning. Under lång tid har vi haft en nästan oavbruten ökning av antalet till polisens kännedom komna brott mot brottsbalken. Brottsligheten ligger på en nivå som ingen kan eller vill acceptera, och i våra storstäder är ordningsläget synnerligen bekymmersamt. Det är självklart att vi från folkpartiets sida hälsar det beslut som riksdagen om en stund kommer att fatta om personalförstärkning inom polisen med tillfredsställelse – det är i dagsläget helt enkelt ett nödvändigt beslut.

Men – och det är viktigt att än en gång framhålla det – en ökning av antalet poliser löser ingalunda alla problem. Det behövs internationella krafttag för att hejda narkotikabrottsligheten, det behövs en utökad vård för att hjälpa missbrukare till samhällsanpassning, det behövs bättre och kanske annorlunda frivårdsmöjligheter för att minska återfallsbrottsligheten osv.

Polisen måste åtminstone på sikt få större möjligheter att prioritera den kanske viktigaste biten i sitt arbete, nämligen den brottsförebyggande insatsen.

Inom brottsförebyggande rådet har man gjort en analys av brottsstatistiken. Denna analys har här kommenterats av herr Polstam och av fru Kristensson – därför endast några få ord.

Alla brottsbalksbrott visar en stegring, men framför allt har antalet inbrott och rån ökat. Det är sådana brott som skrämmer allmänheten.

Undersökningen påvisar också vad vi tidigare varit medvetna om, nämligen sambandet mellan denna brottslighet och bruket av alkohol och narkotika; för att kunna finansiera narkotikainköp tvingas missbrukare till kriminalitet.

Det är kanske inte de stora, uppseendeväckande brotten som är avgörande för kriminalitetens utbredning, utan snarare det starka sambandet mellan narkotika och brottslighet.

Rikspolisstyrelsens och regeringens initiativ kommer, som framgår av utskottsbetänkandet, att medföra att åtgärder vidtas mot narkotikabrottsligheten. Det är naturligtvis initiativ som alla måste hälsa med tillfredsställelse. I detta förslag ingår bl. a. ökade vårdinsatser, och det noterar jag särskilt. Det är tragiskt att missbrukare, som vill bli behandlade och som vill bli av med beroendet av narkotika, inte har möjlighet att få

den behandling de vill ha.

Under en rad år har många i denna kammare talat för kvarterspoliserna och om deras betydelse. Jag är en av dem som gjort det. Samtliga föregående talare i denna debatt har betonat vikten av att det finns kvarterspoliser.

Beklagligtvis har läget föga förbättrats sedan vi förra året diskuterade utskottsbetänkandet om anslag till polisväsendet. Tjänsterna har inte blivit tillräckligt attraktiva. Det finns fortfarande vakanser i mycket stor utsträckning.

Utskottet har vid flera tillfällen uttalat sig för en utbyggd kvarterspolisorganisation, och så gör utskottet också i år. Man pekar bl. a. på vikten av att använda olika system för att främja rekryteringen till denna viktiga verksamhet inom polisen. Det är helt enkelt nödvändigt att vi får fler kvarterspoliser. Deras betydelse i den brottsförebyggande verksamheten har väl klarlagts.

I motionen 639 har jag tagit upp storstadspolisens arbetsförhållanden. Ett liknande yrkande som i min motion finns i motionen 456 av herr Nygren m. fl. Det är klart att jag med tillfredsställelse noterar den välvilliga behandling som motionerna fått.

Det polisiära läget i storstadsområdena är synnerligen allvarligt, och det är viktigt att rekryteringen ökas. Men det är lika viktigt att poliserna stannar kvar i stället för att ställa sig i kö och söka lediga befattningar i landsorten, där tjänsterna inte upplevs som så tunga, stressande och nedslitande.

I senaste numret av TCO-tidningen finns ett uttalande av ordföranden i Kamraterna, föreningen för Stockholms polismän. Av det uttalandet framgår att sedan 1972 har 1 152 poliser flyttat från Stockholm. Under 1970-talet har hela ordningspolisen bytts ut, och ny, oerfaren personal har kommit i stället.

Detta uttalande visar i all sin korthet situationen för Stockholm, och för övriga storstäder torde situationen vara liknande. Det är allvarligt och skrämmande, en uppmaning till beslutsfattare på alla nivåer att omgående och med all energi söka lösa miljö- och rekryteringsproblemen för vår storstadspolis.

I betänkandet ger utskottet regeringen till känna att man vill ha en allmän översyn av förhållandena. Denna översyn måste naturligtvis ske snabbt och effektivt, och framför allt skall man låta personalen medverka. Personalen om någon har ju den direkta bakgrundserfarenheten.

Med detta, herr talman, yrkar också jag bifall till utskottets hemställan i det enhälliga betänkande som här föreligger.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

Anslag till polisväsendet

Torsdagen den
21 april 1977

*Anslag till polisvä-
sendet*

Punkten 4

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 645 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 4 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 645 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284

Nej - 10

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Måbrink under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 6 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Måbrink under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 283

Nej - 10

M o m . 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 7-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

§ 11 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1976/77:28 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till åklagarväsendet

Utskottets hemställan bifölles.

§ 12 Planering och byggande m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1976/77:26 med anledning av motioner om planering och byggande m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1976/77:166 av herr Håkansson i Trelleborg m. fl. (s), vari hemställdes att regeringen skulle låta fastställa sådana anvisningar till byggnadsstadgan, att högertrafik gällde även för gångtrafik.

1976/77:414 av herr Andersson i Gamleby m. fl. (s),

1976/77:415 av herr Claeson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga föreslagits

1. att riksdagen uttalade att de förändringar i byggnadsstadgan som gällde vid ny- och ombyggnad även skulle gälla det övriga byggnadsbeståndet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till lagändring i enlighet med uttalandet under punkt 1.

1976/77:417 av herr Hägelmark (fp),

1976/77:420 av fru Johansson i Uddevalla m. fl. (s),

1976/77:550 av herr Danell (m) såvitt nu var i fråga,

1976/77:551 av herr Danell m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1976/77:553 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) yrkats att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i byggnadsstadgan – BS – (1959:612), innebärande dels en allmän markering av att de kommunala intentionerna i fråga om bostadsförsörjningen skulle beaktas vid planläggning enligt byggnadslagen (9 § BS), dels en precisering av att stadsplan skulle tillgodose också kravet på en god social miljö (12 §) och dels ett klarläggande av att byggandets överensstämmelse med kommunernas bostadspolitiska intentioner skulle kunna prövas också i byggnadslovsärendet (56 § 1 mom.),

1976/77:913 av fru Andrén (fp),

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

1976/77:918 av fru Eliasson (c) och fru Odelsparr (c),

1976/77:926 av herr Schött (m),

1976/77:933 av herr Åkerlind (m),

1976/77:957 av fru Lantz m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till effektiva bestämmelser och kontroll beträffande barnsäker utrustning i alla nyproducerade och renoverade lägenheter,

1976/77:1284 av fru Bernström (fp) och fru Andrén (fp),

1976/77:1285 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Polstam (c) samt

1976/77:1313 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade att, i samband med stadsplanläggning för nybyggnation, stadsplanen ej borde godkännas om denna ej upptog utrymme för barnomsorgens behov, varvid 10 m² inomhusyta per lägenhet borde anges som minimum.

Utskottet hemställde

1. beträffande planläggning från bostadsförsörjningssynpunkt att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:553, yrkandet 3,

2. beträffande planeringsnormer för förskolor och fritidshem, m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:1284 och 1313,

3. beträffande enskilda initiativ till planläggning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:551, yrkandet 2,

4. beträffande ändrad användning av bostäder för permanent boende eller fritidsboende att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:414,

5. beträffande ersättning vid vägrat tillstånd till nybyggnad i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:926, yrkandet 1,

6. beträffande övergångsvis ersättning för vägrad glesbebyggelse att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:926, yrkandet 2,

7. beträffande byggnadslovens omfattning att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:933,

8. beträffande enklare byggnormer att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:550 i motsvarande del,

9. beträffande högertrafik för gångtrafikanter att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:166 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

10. beträffande allergikers miljöproblem att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:420 och 913,

11. beträffande handikappanpassning av den yttre miljön att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:918,

12. beträffande handikapporganisationernas inflytande i planeringsprocessen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1285,

13. beträffande åtgärder mot barnolycksfall i bostäder att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:957,

14. beträffande bestämmelser om soprum att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:415, yrkandena 1 och 2,

15. beträffande uppsättande av radioantenn att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:417.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

Reservation hade avgivits beträffande planläggning från bostadsförsörjningssynpunkt, m. m. av herrar Bergman, Lindkvist och Jadestig, fru Landberg och fru Dahl samt herrar Persson i Karlstad och Håkansson i Trelleborg (samtliga s) som ansett

dels att viss del av utskottets yttrande bort ha i reservationen angiven lydelse,

dels – under förutsättning av bifall till den vid utskottets betänkande CU 1976/77:18 fogade reservationen nr 2 – att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:553, yrkandet 3, skulle anta det av motionärerna framlagda förslaget till lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612),

dels – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 5 i betänkandet CU 1976/77:18 – att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:553, yrkandet 3, skulle anta det av reservanterna framlagda förslaget till lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612) med den lydelse av 56 § 1 mom. första stycket som av reservanterna angetts som alternativt förslag.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande bestämmelser om soprum av herrar Bergman, Lindkvist och Jadestig, fru Landberg och fru Dahl samt herrar Persson i Karlstad och Håkansson i Trelleborg (samtliga s),

2. beträffande uppsättande av radioantenn av herr Hägelmark (fp).

Fru DAHL (s):

Herr talman! För några veckor sedan diskuterade riksdagen huvudparten av yrkandena i en socialdemokratisk partimotion om boendemiljön. Det skedde när vi behandlade civilutskottets betänkande nr 18 om bostadsbyggandet. I dag skall vi i anslutning till civilutskottets betänkande nr 26 angående planering och byggande ta ställning till det återstående yrkandet 3 i vår motion 553.

Det yrkandet avser sådana ändringar i byggnadsstadgan varigenom kommunens skyldighet att beakta sociala mål och behov vid bostadsplaneringen skulle klart uttryckas.

Vår partimotion i sin helhet syftar ju till att ge kommunerna en lagfäst skyldighet och effektiva instrument att låta en social helhetssyn prägla bostadsplaneringen i syfte att förbättra boendemiljöerna och minska segregationen i både nytillkommande och redan befintliga bostadsområden. De vägar som vi anvisar, t. ex. upprättande av bostadsförsörjningspro-

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

gram, genomförande av bostadssociala inventeringar, ändringar av byggnadsstadgan, som just nu är aktuellt, kommunal anvisningsrätt och vissa stimulansåtgärder för kommunerna och bostadsföretagen, bygger på förslag som lagts fram av bostadsutredningarna och blivit föremål för en bred remiss, som i sin tur resulterade i en mycket stark uppslutning kring förslagen.

Förslagen är alltså väl beredda, och det hade inte varit någon svårighet för regeringen att lägga fram dem i form av en proposition till riksdagen. Nu har vi i stället fått lägga fram dem i vår partimotion.

Alla som upplevt verkligheten ute i våra kommuner vare sig som boende, som kommunalpolitiker eller som verksamma inom bostadssektorn eller inom olika kommunala förvaltningar, vet också att det finns mycket stora behov av en samordnad planering av bostäder, av sociala och kulturella verksamheter av olika slag samt av trafik och arbetsplatser på det sätt vi föreslår. Alltför många bostadsområden har i dag brister därför att denna samordnande kommunala planering inte fungerat. De behöver förbättras med de typer av instrument som vi föreslår. Vi vet att det också vid nybyggandet och planeringen i dag finns ett klart behov av en bättre samordning och en starkare betoning av det sociala momentet i planeringen – det som alla talar så vackert om, men som ju ofta inte får möjlighet att slå igenom i verkligheten. Dessa brister drabbar framför allt de svaga i samhället.

Vi vet också att en reform av det slag som vi förordat skulle underlätta förverkligandet av många andra angelägna reformer, t. ex. SIA-reformen och barnomsorgsreformen, som kräver dels samordning mellan olika förvaltningars planering, dels att sociala behov beaktas bättre i bostadsplaneringen.

Därför var vi förvånade och besvikna över att riksdagen inte följde vårt förslag för några veckor sedan. Vi har i dag, herr talman, möjlighet att ta ett litet men betydelsefullt steg på vägen, som skulle förbättra situationen ute i kommunerna. Detta skulle ske om vi ändrar byggnadsstadgan i enlighet med vårt förslag i motionen 553 yrkande 3.

Vi föreslår där för det första att byggnadsstadgans 9 § skulle få en allmän markering av de kommunala intentionerna i fråga om bostadsförsörjningen och att dessa skall beaktas vid planläggningen enligt byggnadslagen.

För det andra gäller det att man i byggnadsstadgans 12 § 1 mom. skulle precisera att en stadsplan skall tillgodose också kraven på en god social miljö.

För det tredje är det fråga om att i byggnadsstadgans 56 § 1 mom. säga att sådana här frågor skall få prövas också i samband med byggnadslovsprövning.

I fråga om de två första punkterna, som alltså gäller byggnadsstadgans 9 och 12 §§ om reglerna för planläggning och uppgörande av stadsplan, finns det markeringar av allmän innebörd. Sedan görs en rad preciseringar, och bland dessa preciseringar återfinns hänsynstagande till trafikens be-

hov, till energiförsörjningens behov och till försvarets behov m. m. Men av olika skäl saknas där ett understrykande och en precisering av att de allmänna kraven på bostadsförsörjningen – de sociala målen – skall tillgodoses. Det är genom preciseringar på den här punkten som man ju ändå skulle kunna understryka att planeringen måste tillgodose det som vi kanske betraktar som självklart i princip men som så ofta inte fungerar i praktiken, nämligen att man skall tillgodose behovet av mark och planer för att klara daghemsutbyggnaden, en lämplig fritidsmiljö, kulturlokaler, god service osv. Vi menar att om kammaren nu skulle avvisa våra krav på understrykanden och preciseringar i dessa avseenden kunde det uppfattas som om riksdagen inte ansåg detta lika viktigt som de andra ändamål som blivit preciserade i lagstiftningen.

I fråga om den tredje punkten, om byggnadslovsprövningen, föreligger det två alternativ i den reservation som vi har fogat till utskottsbetänkandet. Det första alternativet gäller för det fall att riksdagen skulle ha bifallit vårt förslag i reservationen 2 till civilutskottets betänkande nr 18. Nu har ju det förslaget avslagits av kammaren, och aktuellt i dag är därför det andra alternativet, där man i mer allmänna ordalag säger att man vid byggnadslovsprövningen skall ta hänsyn till kommunala beslut om riktlinjer för bostadsförsörjningen.

De här förändringarna, herr talman, kan genomföras nu och omedelbart komma till nytta ute i kommunerna. De kan sedan föras över vid den kommande revideringen av lagstiftningen om markanvändning och byggande.

Majoriteten har ju lika litet som tidigare anfört några sakinvändningar mot våra förslag. Och jag vill säga att det skulle bara fattas annat. Det skulle vara uppseendeväckande om inte de allmänna principer som vi för fram fick i allt högre grad präglade lagstiftningen på det här området. Men majoriteten vill vänta till dess att det läggs fram ett förslag till ny lagstiftning om markanvändning och byggande. Jag tycker det är svårt att förstå varför vi skall behöva vänta på detta, för som jag nyss har sagt är det här principer som vi utgår från att det råder enighet om och som måste komma att i hög grad präglade den blivande lagstiftningen. Det kan inte råda något tvivel på den punkten.

Det rör sig, som jag också har påpekat, om väl utredda och remissbehandlade förslag som skulle kunna vara färdigberedda i kanslihuset, om viljan funnes, och som alltså utan vidare kan föras över vid en kommande revidering. Vi vet nu också att det förslag beträffande en allmän revision av byggnadslagstiftningen, som vi väntar och som har aviserats till försommaren i form av en promemoria från departementet vilken skulle remissbehandlas, troligen blir starkt försenat. Detta gör det så mycket nödvändigare att redan nu ta itu med de här angelägna frågorna.

Det saknas ju inte exempel på att man har gjort detaljändringar och etappändringar i byggnadsstadgan, när man har haft goda skäl för det, t. ex. i anslutning till olika beslut här i kammaren. Jag tänker bl. a. på att vi, när 1975 års energibeslut fattades, förde in kraven på hänsyns-

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

tagande till energiförsörjningens behov.

Det är också intressant att jämföra med ett annat förslag som regeringen fört fram, som till skillnad från det här varken är utrett eller remissbehandlat och om vars förenlighet med kommande lagstiftning vi ingenting vet. Jag syftar då på propositionen 122 om tätbebyggelse i glesbygd som vi just nu behandlar i utskottet. Det är uppriktigt sagt ganska egendomligt att man anser sig kunna göra detta samtidigt som man motsätter sig de mycket angelägna och väl beredda åtgärder som vi föreslår.

Herr talman! Jag ber att mot bakgrund av vad jag här har anfört få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen. Eftersom kammaren, som jag nyss sade, tidigare har avslagit vår reservation 2 vid civilutskottets betänkande nr 18, har vårt förstahandsyrkande i den nu aktuella reservationen fallit. Vi har därför i dag att ta ställning till andrahandsyrkandet med den lydelse av byggnadsstadgans 56 § 1 mom. första stycket som anges som alternativt förslag.

Herr HÄGELMARK (sp):

Herr talman! Med anledning av min motion 1976/77:417 om förslag till lagstiftning, så att radioamatörer inte kan vägras sätta upp antenn på flerfamiljshus, vill jag anföra några skäl till varför jag anser det viktigt att lösa detta problem.

Eftersom jag tror att man i denna kammare inte tidigare behandlat något ärende beträffande radioamatörer, skall jag i korthet redogöra för verksamheten.

Ordet amatör har i svenskt språkbruk ibland fått en nedvärderande betydelse genom association till mindre skickliga utövare. Så är inte fallet här, utan "med amatörradio förstås trafik för övning, kommunikation och tekniska undersökningar, bedriven av rent personligt intresse och utan vinningssyfte, för icke yrkesmässigt studium av radiotekniska problem". Denna definition på amatörradioverksamhet finns i de bestämmelser som reglerar amatörradioverksamheten i Sverige. Ungefär samma lydelse återfinns också i alla andra länders bestämmelser.

Radioamatörerna utför en mängd viktiga uppgifter för vårt samhälle, för vår moderna telekommunikation och elektronikindustri. De har därför myndigheternas fulla stöd.

Bland radioamatörerna finner man tekniskt högt kvalificerade personer: forskare, ingenjörer, beslutsfattare, studerande, handikappade och personer utan yrkesanknytning till radioverksamhet men med ett i högsta grad levande intresse för amatörradio. Amatörradioverksamhet är också en verkligt demokratisk hobby. Där existerar inga gränser av något slag mellan länder och folk, religioner och raser, man eller kvinna, rik eller fattig, frisk eller handikappad.

Radioamatörerna bildar en världsomfattande rörelse med ca 530 000 utövare, varav drygt 5 000 i Sverige. De har hela världen som arbetsfält. Somliga finner nöje i att sitta vid telegrafnynckeln eller mikrofonen och tala med vänner och bekanta samtidigt som de prövar olika radiostationer,

antennerna, kopplingar osv. Andra försöker vinna erfarenhet på radioteknikens och radiovägornas område och får därmed nya vänner. Sådana kan man finna genom radiotrafiken, kanske i det närmaste kvarteret. Men i nästa ögonblick kanske man träffar en radioamatör på en liten ö i Stilla havet eller kanske på en radiostation vid Sydpolen – eller en trevlig rysk bonde, en käck pojke i Amerika, kanske rent av en intresserad kung Hussein i Jordanien.

Genom denna verksamhet bidrar radioamatörerna till ökad förståelse och vänskap mellan folken på vår jord. Vidare är radioamatörernas verksamhet till stor nytta speciellt vid katastrofer av olika slag, som t. ex. jordbävningar och stormar när andra kommunikationer inte fungerar. Många liv har också räddats genom att någon radioamatör någonstans på vår jord uppfattat ett nödanrop, som på telegrafi är SOS och på telefoni Mayday. En radioamatör vet då vilka åtgärder han skall vidta för att skaffa undsättning till de nödställda.

Det är ur nationell synpunkt värdefullt att sändaramatörerna vidareutvecklar sina färdigheter som telegrafister, vilket innebär att landet kommer att förfoga över en kår av skickliga signalister med goda tekniska kunskaper, vilka kan tas i anspråk i händelse av kristillstånd.

Fastän de flesta sändaramatörer är friska människor är det ändå de från vanligt, alldagligt umgänge mer eller mindre utestängda som har den mest påtagliga glädjen av denna hobby. Det finns i Sverige åtskilliga synskadade och rullstolsbundna sändaramatörer. Det har visat sig att amatörverksamheten är ett medel, som övervinner bl. a. psykiska spänningar. Dessutom är hobbyn ett generöst psykologiskt hjälpmedel för att glömma handikapp och i många fall ett viktigt steg till rehabilitering. En handikappad som måste sitta hemma kan bryta sin isolering och skaffa sig vänner genom sin radioverksamhet.

Den verksamhet och de insatser jag nu redogjort för är skäl nog för att vi skall stödja alla dem som önskar ägna sig åt amatörradio, så att de får möjlighet att utöva denna verksamhet och inte utestängs därför att de bor i ett flerfamiljshus.

För att en sändaramatör skall kunna utöva sin verksamhet är han helt beroende av en utomhusantenn. Om en sändaramatör bor i en villa är det som regel inga problem att få tillstånd för att sätta upp en antenn. Men för dem som bor i ett flerfamiljshus är möjligheterna mycket begränsade. Att en diskriminering av detta slag förekommer i vårt samhälle, där vi alla strävar efter att genomföra rättvisa, är beklagligt. Många gånger drabbar det handikappade personer med dålig social status.

Avslag på ansökningar om uppsättande av utomhusantennerna motiveras vanligtvis endast med att man, av principiella skäl, avslår framställningen – en intetsägande motivering.

I flerfamiljshus där antenner får sättas upp – det finns faktiskt sådana fastigheter – är uthyrningsgrunder och hyror mycket varierande. Det förekommer t. o. m. att hela taket måste hyras för att en antenn skall få sättas upp.

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

För att få en bättre tingens ordning i det här sammanhanget hade en lagstiftning varit ett bra alternativ såväl för sändaramatören som för fastighetsägaren. Det finns länder som har en antennlag, t. ex. Frankrike, och enligt uppgift fungerar den bra.

Utskottet har inte i sitt betänkande motiverat varför man inte var beredd att förorda den i motionen föreslagna lagstiftningen. Jag tycker, herr talman, att det ligger något av negativism i utskottets hantering av denna fråga. Jag anser att kravet i min motion är befogat och från rättvisesynpunkt motiverat.

Jag skall inte drista mig till att yrka bifall till motionen mot ett enigt utskott. Det har dock framförts i utskottet att byggnadslagstiftningen inte utgör något avgörande hinder för uppsättande av utomhusantenn. Jag hoppas att man skall kunna lösa frågan genom överenskommelser mellan berörda parter.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag skall i mitt inlägg bara beröra en motion i detta betänkande, vpk-motionen 415.

Att vänsterpartiet kommunisterna nu återkommit med en motion angående förbättring av sophämningspersonalens arbetsförhållanden, trots att frågan behandlades så sent som i december 1976, beror på att vi då ansåg och fortfarande anser att frågan inte behöver utredas vidare för ett beslut av riksdagen. Det finns tillräckligt med utredningsmaterial – om sådant nu är nödvändigt innan åtgärder kan vidtas – bl. a. den utredning som gjordes efter sopstrejken i Stockholm, där alla politiska partier ställde sig bakom utredningens förslag.

Vi anser att när det är så klart fastslaget att sophämningspersonalens arbetsförhållanden från flera synpunkter är hälsovådliga, borde tid inte offras på onödiga utredningar. Också den ansvarige, i det här fallet fru bostadsministern Olsson, använde i decemberdebatten så starka ord som "katastrofalt dålig arbetsmiljö". Alla politiska partiers representanter var också i princip överens om att om man vill åstadkomma en godtagbar arbetsmiljö för nämnda yrkesgrupp, måste förbättringar ske även i den befintliga bebyggelsen.

Trots detta var man inte beredd att då ta ställning, så att konkreta åtgärder kunde komma till stånd, och det tycks man inte vara i dag heller utan kryper fortfarande bakom utredningskravet. Att hänvisa frågor till utredningar är det mest effektiva sättet att säga ett och mena ett annat, eller att skjuta besvärliga problem framför sig.

Nu sägs i civilutskottets betänkande att denna utredning kommer att föreligga under juni månad 1977, och det är naturligtvis bra att den kommer så snabbt. Men därefter skall konkreta förslag utarbetas, som riksdagen sedan skall ta ställning till. Det är därför risk för att den plan för tiden fram till den 1 januari 1978, som den borgerliga majoriteten i utskottet var överens om i december, inte kommer att hålla. I varje fall finns det ingenting sagt om någon tidsplan i det betänkande som

vi nu behandlar.

Utskottets talesman i decemberdebatten, herr Mattsson, bagatelliserade tidsförskjutningen, alltså de sex månader som han räknade med skulle vara skillnaden mellan beslutet och ikraftträdandet. Men det betydde också ett bagatelliserande av sophämtarnas krav på en godtagbar arbetsmiljö och av de hälsorisker som de är utsatta för under sin dagliga arbetsutövning.

Att hänvisa till kostnadskonsekvenser när det gäller liv och hälsa för arbetare i yrkesutövning är inget nytt argument. Det har jobbare hört tidigare, särskilt om det berör det privata kapitalet. Men det är argument som vänsterpartiet kommunisterna aldrig kan godta.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med ytterligare dokumentation om sophämtarnas arbetsförhållanden – även om ytterligare sådant material har kommit fram – utan nöjer mig med att hänvisa till den omfattande debatt som fördes i december 1976, eftersom vi då var helt överens. Men det är på en väsentlig punkt som vi skiljer oss åt, och det gäller beslutsfattandet. Vänsterpartiet kommunisterna vill ha ett beslut nu, så att omedelbara åtgärder till förbättringar kommer till stånd.

Vi tror inte att hela arbetsmiljön för ifrågavarande yrkesgrupp kan saneras över en natt, men vi vet att mycket skulle kunna åstadkommas ganska snabbt och utan stora kostnader. Men om vi innan beslut kan fattas skall vänta på utredning efter utredning, där det sägs att luckor i redan gjorda utredningar måste täppas till, är jag rädd för att det inte finns några sophämtare kvar att förbättra arbetsmiljön för, när besluten skall fattas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 415, yrkandena 1 och 2.

Herr MATTSSON (c):

Herr talman! I betänkandet 1976/77:26 behandlar civilutskottet ett flertal motioner som rör planering och byggande m. m. Jag tänker i detta inlägg behandla de tre punkter som varit uppe till diskussion genom de inlägg som redan har hållits. Jag skall börja med den socialdemokratiska reservationen, där man yrkar bifall till motionen 1976/77:553, yrkandet 3.

Fru Dahl noterade att vi hade behandlat en stor del av motionen 553 i det betänkandet, nr 18. När det gällde de förslag som kvarstod från boende- och bostadsfinansieringsutredningarna – och som riksdagen ännu inte har tagit ställning till – ville vi avvakta den beredning som pågår inom departementet. Detta innebär att utskottsmajoriteten anser att inte heller den återstående frågan skall behandlas isolerad från det reformarbete som pågår i fråga om byggnadslagstiftningen i dess helhet.

Detta är de motiv som finns för utskottsmajoritetens ställningstagande, men jag vill också något kommentera uttryckssättet i den socialdemokratiska reservationen när det gäller 9 § i byggnadsstadgan.

Jag får ett intryck av att man på socialdemokratiskt håll med hjälp

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

av litet advokatyr vill framställa det som en katastrof om inte de ord blir införda i lagtexten som föreslås i motionen 553. Reservanterna säger nämligen att "ett avstyrkande av förslaget skulle kunna uppfattas som om dessa krav" – som är uppställda i motionen 553 – "inte hade samma dignitet som t. ex. det militära försvarets nu i texten återopade krav". Den beskrivningen innebär naturligtvis en förvrängning av verkligheten, eftersom bestämmelserna i 9 § byggnadsstadgan är tillkomna för att åstadkomma en god planeringsprodukt. Meningen med stadgandet är att man vid planering för bostadsändamål skall ta hänsyn till alla de intressen och önskemål som finns för att försöka åstadkomma en god boendemiljö. Att man sedan inte har lyckats med detta kan bero på att man inte alltid haft tillräcklig kunskap för att kunna åstadkomma en bra miljö. Man kan naturligtvis också säga att den kommunala verksamheten i detta avseende har starkt påverkats av de krav på snabbt och koncentrerat byggande som tidigare har varit en socialdemokratisk signatur, vilket jag också berörde i den bostadspolitiska debatten. Självfallet pågår varje dag i alla kommuner ett arbete med planläggning av hur vi skall bygga ut våra boendeområden.

Herr Hägelmark gav i sitt inlägg en beskrivning av den verksamhet som radioamatörerna bedriver. Att vi i utskottet inte har ansett oss kunna bifalla herr Hägelmarks motionsyrkande om en radioantennlag bör inte tolkas som någon negativism till den verksamhet som herr Hägelmark skildrade, utan det konkreta förhållandet är att utskottet inte gärna kan föreslå riksdagen att lagstifta om vad parterna – dvs. fastighetsägare och hyresgäster – skall sluta avtal om. Men vi delar naturligtvis uppfattningen, att om den som söker tillstånd att sätta upp antenn uppfyller de villkor som byggnadsnämnd och fastighetsägare rimligtvis kan ställa, skall han också ha möjlighet att sätta upp antennen, även om det inte genom lagstiftning kan bli ett avtalsreglerat område.

Avslutningsvis vill jag något kommentera fru Nordlanders inlägg, som gällde motionen 415 beträffande renhållningsarbetarnas arbetsvillkor. Jag tycker inte att det finns någon anledning att nu gå in i någon ny sakdebatt om denna fråga. Vi hade en ingående sådan i slutet av förra året, då vi från utskottets sida klargjorde att vi ansåg det vara ett allvarligt problem som behöver få sin lösning. Vi förutsatte också att det skall komma förslag från regeringen, så att ett beslut kan fattas under det här året och träda i kraft den 1 januari 1978. Vi utgår ifrån att detta fortfarande är regeringens handlingslinje.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi kan ha olika uppfattningar om orsakerna till att det finns brister i den sociala miljön i våra bostadsområden, och bakgrunden till detta har vi belyst i vår partimotion. Men jag tycker inte att man, som Kjell Mattsson gör, skall ta alltför nonchalant på det kvantitativa

utbyggnadsmål som vi hade på 1960-talet och i början av 1970-talet. Då gällde det ju att bygga bort bostadsbristen, som verkligen var ett oerhört svårt socialt problem. Ingen förnekar i och för sig att man då inte alltid hann med att tillgodose kraven på en god social miljö på det sätt som skulle ha varit önskvärt. Men ett helt övergripande mål var ju att bygga många bostäder; jag minns att det fanns andra partier som t. o. m. ville gå ännu längre. I dagens situation, när vi kanske är på väg in i en ny brist, är det nog viktigt att vi tänker på att kravet på att bygga tillräckligt många bostäder för att tillgodose behoven också är angeläget ur social synpunkt.

När det sedan gäller hur man skall tolka ett avslag på våra förslag i dag är det ändå så, att sedan byggnadsstadgan kommit till har en rad intressen blivit tillgodosedda genom att det införts preciseringar och tillägg i framför allt 9 och 12 §§. I fråga om de sociala behoven har däremot inte någon sådan precisering gjorts, och jag tror att herr Mattsson kan hålla med om att det är angeläget att så sker, eller hur? De här behoven har vi ju blivit mer och mer uppmärksammade på av samhällsutvecklingen, och vi har också fått helt andra möjligheter att tillgodose dem när de grundläggande behoven av en god bostad åt alla har fyllts.

Dessutom ställer oss reformbehov på olika samhällsområden, som jag tidigare nämnde – skolan, barnomsorgen, kulturen, fritidsverksamheten osv. – inför kravet på en mycket mera omfattande och ambitiös planering i kommunerna för vissa speciella samhällssektorer. Det skulle då vara effektivt och förbättra arbetet, om man kunde sammanföra den planeringen bostadsområdesvis med bostadsplaneringen, och det är därför vi menar att det nu är så viktigt att ta detta steg.

Herr HÄGELMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte haft den uppfattningen, herr Mattsson, att man i utskottet skulle ha någonting emot radioamatörernas verksamhet som sådan. Men det är viktigt att radioamatörerna också får möjlighet att utföra den verksamhet som de så gärna vill ägna sig åt, och här hade utskottet kunnat hjälpa till med det.

Radioamatörerna vill nog gärna uppfylla alla de krav som kan ställas på försäkringar för tredje man osv., och de försöker erbjuda överenskomelser, men det lyckas tyvärr inte. Därför hade jag tänkt mig att mitt förslag kunde bli till hjälp för många radioamatörer, inte minst för de många handikappade som utnyttjar den här möjligheten att bryta sin isolering. Vi får hoppas att de nu kan lösa problemen med avtal. I annat fall får jag väl återkomma vid ett senare tillfälle.

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Huvudsyftet med bestämmelserna i 9 § byggnadsstadgan är ju, när det gäller planläggning för bostadsändamål, att åstadkomma en så god boendemiljö som det över huvud taget är möjligt med de planeringskunskaper vi har i dag. Sedan finns en uppräkningslista i bygg-

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

nadsstadgan – man skall ta hänsyn till ”den allmänna samfärdselns, energihushållningens, det militära försvarets, civilförsvarets och andra för riket gemensamma behov”. Det är ju sådant som man har skyldighet att försöka ge utrymme för i den goda plan som man ändå med dessa bestämmelser skall försöka skapa.

Jag kan naturligtvis inte lägga ned ett så väldigt stort engagemang i att försvara byggnadsstadgans nuvarande utformning, grundad som den är på mångåriga socialdemokratiska propositioner. Det finns alldeles säkert behov av att se över den på många olika områden. Då får jag be fru Dahl och socialdemokraterna att trösta sig med att vi i alla fall har skrivit i vårt betänkande: ”Lagförslaget bör därför inte nu sakbehandlas av riksdagen.” Det är ju ett löfte om att man kommer tillbaka med en genomgång, inte enbart av de förslag som ligger kvar från de nämnda utredningarna. Det är alldeles självklart att en ny regering också gärna vill sätta sin prägel på förstagen, och det kan tillkomma ytterligare förslag innan vi fattar beslut i riksdagen.

Men jag vill understryka att jag tycker att fru Dahl överdriver svårigheterna med att man inte i dag har just den föreslagna formuleringen i byggnadsstadgan. Att försöka nå en god boendemiljö genom vår planläggning är huvuduppgiften för kommunen, alldeles oavsett om det är uttryckt med den text i stadgandet som föreslås eller ej.

Beträffande herr Hägelmarks inlägg vill jag bara säga att vi inte har funnit oss kunna föreslå att man skall lagstifta om vad parterna skall avtala om. Herr Hägelmarks motion och inlägg här och all annan PR som kan göras för radioamatörverksamheten kanske bryter det motstånd som kan finnas hos fastighetsägare mot att ge tillstånd till en antenn. Jag kan bara önska herr Hägelmark fortsatt framgång i arbetet.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Nu är det ju så att det som Kjell Mattsson angav som syfte med 9 §, att främja en god miljö, inte står uttryckligt där, även om jag är säker på att vi är ense om att det är innebörden. Det står: ”Planläggning skall ske så, att den främjar en ur allmän synpunkt lämplig utveckling inom det område, som planen skall avse.” Sedan räknas det upp en rad olika förhållanden som man skall ta hänsyn till. Vi menar att det skulle vara ett mycket gott stöd för alla dem som vill arbeta för en bättre social miljö om detta uttryckligen sades ut.

Sedan vill jag bara tillägga att det ju var den socialdemokratiska regeringen som tillsatte den utredning som vi båda deltog i, herr Mattsson och jag, med uppgift att lägga fram dessa förslag. Tyvärr blev det arbetet avbrutet den 19 september. Jag är säker på att om vi hade suttit kvar så hade riksdagen redan haft en proposition på sitt bord, i varje fall i det här avseendet – vad gäller boendemiljön.

Sannolikt är arbetet med en mera omfattande revidering av byggnadslagstiftningen också försenat på grund av den nya regeringens tillträde. Det har ändå inte hindrat den nya regeringen att lägga fram andra förslag

till ändringar av byggnadsstadgan, som man alltså uppenbart prioriterar högre än de sociala behoven.

Med det konstaterandet, herr talman, som jag tycker är ganska talande, vill jag inbjuda t. ex. herr Mattsson, som kanske ändå har samma uppfattning som vi i sak, att se till att den här ändringen kan ske redan nu.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Dahl är naturligtvis fullt medveten om att det är en politisk realitet att vi bytt regering och att det får rent praktiska konsekvenser, på grund av vårt budgetsystem och riksdagens arbetsår. En nytilträdande departementschef kanske inte omedelbart vill ta fram och ställa sig bakom det som eventuellt finns färdigberett i departementet. Jag tycker att det är ganska självklart att den nya regeringen skall få möjlighet att göra sin överarbetning.

Det viktigaste är innehålllet i de förändringar av byggnadsstadgan som skall ske. Eftersom vi är ense om att det är angeläget att verkligen åstadkomma en god social miljö hoppas jag att det skall bli resultatet av de ändringar som kommer att föreslås. Det behöver inte innebära att de i sin utformning och till sitt totala innehåll helt måste överensstämma med de förslag som lämnats av de två nämnda utredningarna.

Propositionen 122 får vi möjlighet att diskutera i kammaren om några veckor. Därför skall jag inte gå in på någon debatt om den nu utan bara notera att det förhöll sig så att riksdagen fattade beslut om att av regeringen begära förslag till förändring av byggnadslagen på det här området.

Herr tredje vice talmannen anmälde att fru Dahl anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! När riksdagen diskuterade frågan om sophämtarnas arbetsmiljö i december 1976 blev det en upprörd debatt i kammaren. Från socialdemokratiskt håll reagerade vi mot att den borgerliga regeringen visade så stor ovilja att presentera riksdagen ett förslag om åtgärder i befintliga hus för att förbättra arbetsmiljön för sophämtarna.

Bakgrunden var den att vi under 1970-talet haft inte mindre än fyra utredningar att begrunda. Den senaste översynen av utredningsmaterialet hade gjorts under sommaren 1976, och man hade avverkat remissrundan inför höstens riksdagsarbete. Men undantag av de sedvanliga nej-sågarna, dvs. fastighetsägarna och deras supporters, var det en mycket stor uppslutning kring sophämtarnas krav. Men regeringen, de borgerliga i civiltuskottet och samtliga borgerliga riksdagsledamöter tog större hänsyn till fastighetsägarintressena än till arbetsmiljön, mera hänsyn till ägarintressena än till de intressen som företrädades av löntagarna. Beklagligtvis fanns det inte ens bland de borgerliga ledamöter som själva varit

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

verksamma på arbetsplatser av löntagarmodell något intresse för att ställa sig solidarisk med sophämtarna.

Efter detta konstaterande vill jag hänvisa till det särskilda yttrande som socialdemokraterna i civilutskottet har gjort. Hade riksdagen bifallit vår motion 1976 hade åtgärderna i det befintliga fastighetsbeståndet satts in den 1 juli i år.

En ny utredning, befolkad med fastighetsägarna som favoriserad part, är på gång. Oavsett detta – jag hävdar alltså att denna nya utredning är onödig – är det inte möjligt att nu få en lagstiftning som gör praktisk nytta från halvårsskiftet. Vi har därför inte motionerat i denna fråga denna gång. Vi menar att det är utsiktslöst. Vi inriktar oss nu på att bevaka frågan för den händelse att regeringen återigen skulle hitta på nya knep att undvika en lösning. För vår del understryker vi också att ändringar i byggnadsstadgan rörande avfallshanteringen i befintliga hus bör träda i kraft den 1 januari 1978.

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte gå in i sakdebatten. Jag vill bara notera att för herr Lindkvist är årtiondens underlåtenhet lika med solidaritet med sopåkarnas krav på bättre arbetsmiljö medan däremot ett halvt års utredningsarbete – då man skall knäcka alla problem på en gång – är brist på förståelse för behovet av att förbättra arbetsmiljön.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mattsson kommer tillbaka med de argument som vi ändå försökte komma till rätta med i riksdagsdebatten i december. Han talar om att vi under decennier har uraktlåtit att lösa den här frågan. Det ligger till så, herr Mattsson, att man har försökt lösa frågan på förhandlingsplanet under flera år. När detta inte lyckades tog den socialdemokratiska regeringen initiativ till en statlig utredning. Det materialet blev föremål för ytterligare översyn under våren och försommaren 1976. I det skedet var det helt klart att det aldrig kunde bli någon lösning på problemen med sophämtarnas arbetsmiljö – beroende på fastighetsägarnas nejsägeri till de krav som ställts. Därför var det helt klart att tidpunkten var inne för lagstiftning i ärendet. Vad som skedde genom decemberbeslutet var att ni sköt fram den här frågan och vad ännu värre är: Ni har ännu inte angett någon ambitionsnivå vad gäller det eventuella förslaget om ändring i byggnadsstadgan avseende sophämtarnas arbetsmiljö. Det finns alltså en oklarhet i den debatten.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är ofta brister i miljön, både i utomhusmiljön och i inomhusmiljön, som förorsakar de talrika barnolycksfallen. Det går att göra samhället mer barnvänligt och också – för att spetsa till det litet – göra det barnvänligt. Det är det inte nu. Genom att förbättra miljön för barn förbättrar man också miljön för de vuxna. Man skall inte behöva

separera områden där vuxna skall vistas från områden där barn förväntas vistas. Därför måste med nödvändighet hela samhället göras barnvänligt.

Genom en barnvänlig stadsplanering och genom en aktiv bevakning av miljön kan man åstadkomma betydligt bättre områden för barn. Framför allt borde det vara möjligt att göra inomhusmiljöerna i det närmaste barnsäkra – med barnsäkra spisar, säkra bad- och köksutrymmen, säkra fönster och elektricitetsutrustningar. Det är i dag ovanligt att sådan här utrustning finns i lägenheterna. Om man vill ha barnsäker utrustning får man själv bekosta den. Och barnsäker utrustning är nästan att se som lyxutrustning trots att det borde vara tvärtom. Det är en helt nödvändig utrustning i alla lägenheter, både nyproducerade och andra.

Utskottet avstyrker vpk-kravet med hänvisning till att det tillsatts en utredning som skall utreda barnolycksfallen. Men jag säger som jag sade för en vecka sedan: Det behövs ingen ny utredning. Kunskap på det här området finns redan – och det är bara att omsätta kunskaperna i praktiken för att ta upp kampen mot barnolycksfallen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 955 med följdmotionen 957.

Sedan till en annan motion som vpk väckt, nämligen motionen om utbyggd barnomsorg, nr 1313.

Herr talman! För att få en stadsplan godkänd måste man reservera mark för bilarna. 1,2 parkeringsplatser per lägenhet måste man avsätta. En parkeringsplats motsvarar 25 m² i yta. Det innebär att för varje lägenhet avsätts ca 35 m² för bilens behov av parkeringsutrymme.

För barnens behov av barnomsorg behöver man inte reservera en enda kvadratmeter. Vänsterpartiet kommunisterna har under lång tid krävt att mark skall reserveras för barnomsorgens behov. Att anlägga en enkel markuppställningsplats kostar bortåt 3 000 kr. Då är markkostnaderna inte med, utan bara anläggningskostnaderna. Det förtjänar att nämnas att en plats i det beryktade Kungstorgsgaraget i Göteborg, som nu inte blir av, skulle ha kostat 50 000 kr. att anlägga. 50 000 kr. för en enda parkeringsplats! Att iordningsställa en barnstugeplats kostar i dag ca 30 000 kr.

Herr talman! Vid en jämförelse mellan barnen och bilarna förlorar barnen stort mot bilarna, både när det gäller att prioritera kostnader och att reservera mark. Är det inte märkligt att samhället och politikerna är beredda att prioritera bilen i så hög grad framför barnen? I andra sammanhang talas det allmänt om att barnen är vår största tillgång och vår framtid, men ingen ifrågasätter att bilarna skall ha sitt utrymme, trots att man förordat en satsning på kollektivtrafiken. Och än märkligare är att barnen inte ens jämfställs med bilen när det gäller att "få plats" i samhället.

Man kan göra andra ekonomiska jämförelser. Att bygga en meter motorväg kostar över 20 000 kr. Man kan alltså nästan få en daghemsplats för varje meter motorväg som byggs. Och varje Viggensplan motsvarar 900 daghemsplatser. Man kan också göra jämförelser mellan den yta,

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

som bilen får ta i anspråk för parkering, och den yta som barnen får att röra sig på på ett daghem. Enligt socialstyrelsens planeringsnorm ford-
ras det 142 m² per avdelning inomhusyta i ett daghem. Det motsvarar
en yta på ca 9,4 m² per barn, medan bilen, om jag får påminna om den,
får 25 m² i parkeringsyta.

Det här är ett exempel på hur barnen "prioriteras bort" i förhållande
till andra intressefrågor. Bilen har en starkare ställning i samhället än
vad barnen har, och bilen har företrädare som kan se till att dess intressen
tillvaratas.

Herr talman! Jag är inte ute efter att ta bort planeringsnormen för
bilen, även om man starkt önskar en begränsning av biltrafiken till förmån
för kollektivtrafiken. Det är ändå bättre att bilen står på en parkeringsplats
än att den står på gatan. Men jag vill att barnens behov av barnomsorg
skall tillgodoses, och jag har försökt påvisa ett orimligt och orättvist
förhållande som inte kan få fortsätta. Vid en framtida utbyggnad av
barnomsorgen blir det nödvändigt att garantera att man tillgodoser barn-
omsorgens behov av mark eller annat utrymme, och för att kunna ga-
rantera detta måste man planera för det, och planera i god tid. Det är
på tiden att man nu börjar planera för barnomsorgens behov.

Vpk har i motionen 1313 föreslagit att en planeringsnorm på 10 m²
per lägenhet skall gälla för barnomsorgens inomhusbruk och att ingen
stadsplan skall kunna godkännas utan att denna norm är uppfylld. Med
en sådan planeringsnorm på 10 m² per lägenhet skulle förmodligen barn-
omsorgens behov av utrymme kunna tillgodoses och alla barn få plats
i barnomsorgen – det visar den beräkning som gjorts i Huddinge kom-
mun. Betänk, herr talman, att det är fråga om att ge barnen en tredjedel
i utrymme av vad bilen får i parkeringsutrymme. Är det för mycket
begärt? Man frågar sig också hur regering och riksdag skall kunna klara
av den mycket minimala utbyggnaden på 100 000 daghemspplatser under
en femårsperiod om man inte börjar reservera mark för barnomsorgen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till motionen 1313 i den här
berörda delen.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens
förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Gamleby (s):

Herr talman! Från socialdemokratiskt håll har vi i motionen 414 tagit
upp de problem som ligger i att permanentbostäder börjar användas som
fritidshus, och på vissa håll sker det i en omfattning som helt kan radera
den kommunala planeringen. Under förra riksmötet förutsatte civilut-
skottet att de här frågorna skulle tas upp i bygglagarbetet – utskottet
hänvisade bl. a. till möjligheten att i en planlagstiftning binda använd-
ningssättet. Vi skrev i motionen att vi efter regeringsskiftet inte var
säkra på att vad utskottet förutsatte under den förra regeringens tid fort-
farande gällde. Vi ville genom motionen få ett klart riksdagsuttalande

i samma riktning.

Utskottet avstyrker motionen. Det märkliga är då, herr talman, att vi motionärer inte har någon invändning mot detta och inte tänker yrka bifall till motionen. Utskottet redogör nämligen i betänkandet för vad utskottet tyckte i fjol, och sedan fortsätter man: "Vad därefter förekommit" – då förutsätter jag att man menar nyval, regeringsskifte och ändrad majoritetssituation – "har inte föranlett utskottet till ett ändrat ståndpunktstagande." Den föreslagna åtgärden behövs därför inte, säger utskottet.

När nu utskottet så oreserverat och trots majoritetsförskjutningen visar sig ställa upp bakom fjolårsbeslutet innebär det att fjolårsbeslutet står fast. Då har vi ändå, trots avstyrkandet, fått vad vi önskade. Det här uttalandet i utskottets motivering är som jag ser det lika starkt som ett tillstyrkande, och jag kan inte tänka mig att man inom bostadsdepartementet vill nonchalera utskottets två gånger uttalade uppfattning i sakfrågan.

Jag skall för min del inte lägga mig i den i många stycken motiverade uppståndelse som har väckts av bostadsministerns uttalanden om fritidshusen. Grundtanken i hennes tes – en grundtanke som tidigare har förts fram oemotsagd – är ju egentligen bara vanliga planeringssynpunkter, där hon har betonat markhushållningskravet och alldeles självklart prioriterat vår helårsbebyggelse före de enskilda fritidshusen. Bostadsministerns tidigare engagemang i de frågor som vi har tagit upp i motionen vill jag också gärna se som en ytterligare garanti för att vi får en belysning av de här problemen i lagstiftningsarbetet. Jag är för min del beredd att acceptera att hon, som sades i ett svar på en fråga i torsdags i förra veckan, inte är beredd att nu uttala sig om metoderna för att få en lösning. Jag vill som sagt bara notera att utskottets uttalanden och det svar på en fråga som bostadsministern lämnade förra veckan har samma utgångspunkter som vår motion.

Herr talman! Jag har inget yrkande i denna fråga.

Herr MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottet sade ju vid föregående riksmöte att denna fråga skulle ägnas uppmärksamhet i anslutning till bl. a. överväganden om en ny markanvändnings- och byggnadslagstiftning, och den ståndpunkten har utskottet i år också.

Eftersom detta är ett problem som är rätt vanligt i mina egna hemtrakter har jag direkt tagit upp frågan med bostadsdepartementet. Vi har också på det lokala planet tagit upp frågan för att skaffa oss material för de olika åtgärder som kan behöva vidtagas.

Nu förekommer också den motsatta debatten, nämligen kritik mot att fritidsbostäder blir permanentbostäder. Det är över huvud taget så att detta område inrymmer mycket av motsättningar, och vi måste försöka få ett grepp om vad det gäller. I den uppmärksammade diskussion som i dag förekommer i våra kustbygder, t. ex. i Bohuslän, ställs många förslag

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

till åtgärder. Det gäller förköpslagstiftningen, tomträtsfrågor, beskattningsfrågor, byggnadsplanlagstiftning, låneförutsättningar osv. Vid sidan av den del av detta problem som berörs i motionen tror jag att det blir nödvändigt att vidta även andra åtgärder än i fråga om markanvändnings- och byggnadslagstiftningen.

Herr ANDERSSON i Gamleby (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottsordförandens uttalande nu bestyrker vad jag tidigare sade. Han redovisar att han engagerat har tagit del av dessa problem.

Jag begärde emellertid ordet nu för att ytterligare understryka ett förhållande som inte är nämnt i vår motion, nämligen att samma problem – churu på ett något annat sätt – uppstår när fritidsbostäder omvandlas till permanentbostäder, och det underströk också herr Mattsson i sitt tidigare inlägg.

Fru BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord om motionen 1284 av Margareta Andrén och mig. I den motionen krävs att riksdagen ger regeringen till känna vad vi i motionen anförut om behovet av bestämmelser i byggnadslagstiftningen om markreservation för förskolor och fritidshem.

När en stadsplan skall godkännas måste det finnas ett visst antal kvadratmeter parkeringsplats per lägenhet. Inga Lantz har nyss redogjort för hur mycket parkeringsplatserna kostar och hur stort utrymme bilar kräver relativt barn. I stadsplanerna utgår man från att bilar behövs men inte från att det finns barn.

Skyldigheten att planera och avsätta mark för daghem och fritidshem är betydligt mer allmänt formulerad än bestämmelserna om bilarnas uppställningsplatser. Det är därför vi fortfarande finner nyligen planerade bostadsområden, i vilka det saknas utrymme för daghem som motsvarar behovet.

Nya bostadsområden, dit i första hand barnfamiljer flyttar, kommer med andra ord att få samma bekymmer som man har i Stockholms kommun, där det stora problemet med daghemsbyggandet inte i första hand är pengar eller personalbrist utan brist på mark. För att kunna lösa problemet i Stockholm måste man i dag göra avkall på kvaliteten, något som både personal och barn blir lidande av.

Utskottet har avstyrkt den här motionen med motiveringen att det pågår ett arbete med reformering av byggnadslagstiftningen. Jag utgår från att civilutskottets ledamöter inser hur viktigt det är att vi planerar efter barnens behov och att det är viktigare att vi planerar för barn än för bilar. Men om betydelsen härav står faktiskt ingenting i avslagsmotiveringen, och det kunde det faktiskt gott ha gjort.

Jag har inte för avsikt att i dag ställa något yrkande. Utskottet har avstyrkt motionen, och jag får därför avvakta reformarbetet och återkomma i frågan.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Lyckligtvis behöver Bonnie Bernström inte avvakta kommande reformarbete. Vi behöver inte vänta på den senfärdiga regeringen i det här fallet. Det finns nämligen en socialdemokratisk reservation som kräver att vi redan i dag skall fatta beslut om sådana ändringar i byggnadsstadgan att det blir möjligt att tillgodose sådana här krav vid planläggning och fastställande av stadsplan.

Jag skulle därför vilja inbjuda dem som har talat för motionerna beträffande förskolans behov att rösta på vår reservation. Som jag underströk i mina tidigare inlägg är det inte minst med tanke på att vi skall kunna klara barnomsorgsutbyggnaden och SIA-skolan som detta förslag har lagts fram från vårt håll.

Till sist skulle jag vilja uppmana Bonnie Bernström, som ju tillhör regeringsunderlaget här i riksdagen och dessutom samma parti som biträdande bostadsministern, att använda all sin goda vilja och allt sitt inflytande för att påverka henne att bli litet snabbare i detta arbete.

Fru BERNSTRÖM (sp):

Herr talman! Det är rimligt att avvakta regeringens reformarbete i denna fråga. När jag och Margareta Andrén väckte vår motion, bröt vi ut en liten del som vi tyckte att man hade kunnat ta hänsyn till tidigare utan att behöva avvakta hela reformarbetet. Men den socialdemokratiska motionen handlar ju om betydligt mer, och därför kan jag inte se att det skulle innebära samma sak. Birgitta Dahl hade ju kunnat reservera sig till förmån för den motion som jag har väckt.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Till Birgitta Dahl vill jag säga att vi från vpk förstår stöder den socialdemokratiska reservationen. Men vi har gått längre i kravet på att trygga mark och utrymme för barnomsorgen. Vi har krävt 10 m² per lägenhet såsom planeringsnorm. Enda sättet att binda upp denna fråga är att fastställa en norm.

Med en norm på 10 m² per lägenhet skulle förmodligen hela barnomsorgens behov av utrymme kunna tillgodoses. Det visar en undersökning som gjorts i Huddinge. I ett nytt område planerar man i dag för 26 avdelningar. Med denna norm skulle man kunna få 135 avdelningar för barnomsorgens behov. Med 135 avdelningar i detta område skulle man kunna tillgodose alla barns behov av daghem och alla barns upp till 12 år behov av fritidshem. Det skulle kräva bara en tredjedel av det utrymme som man i dag har avsatt för en parkeringsplats, kopplad till varje lägenhet. Ett sätt att tillgodose barnomsorgens behov av utrymme är att avsätta 10 m² per lägenhet. Det måste vara den rätta vägen att gå, om man vill nå någonstans i denna fråga.

Sedan är jag litet förvånad över att Bonnie Bernström, som pläderar så mycket för barnomsorgen, inte yrkar bifall till sin motion, som ju går i samma riktning som vpk:s motion. Vi har också tidigare haft ge-

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

mensamma reservationer i fråga om markbehovet. Men vpk preciserar på ett annat sätt behovet av utrymme för barnomsorg.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Det är, Bonnie Bernström, precis som du sade: vår motion har en vidare syftning. Den omfattar alltså ännu flera angelägna sociala mål än den i och för sig mycket viktiga fråga som din och Margareta Andréns motion behandlar. Vi behöver inte särskilt yrka bifall till er motion, eftersom dess krav kan tillgodoses inom ramen för vårt yrkande.

Jag tycker att ni med tacksamhet skall notera den vidare syftning som vår motion har och stödja den. Ni kan väl ändå inte vara emot att man vid sidan av barnstugebyggandet också vill tillgodose andra angelägna sociala frågor såsom de äldres och de handikappades behov, behovet av fritids- och kulturlivets utbyggnad, SIA-skolans behov och kampen mot segregationen för att nämna några exempel. Jag förutsätter att ni tycker att det är viktigt att också få med detta.

Jag trodde då att ni med glädje skulle rösta på vår reservation. Det räcker ju inte, Bonnie Bernström, med att tala om barnomsorgens behov eller andra angelägna sociala behov. Bevisa nu i praktisk handling att du och dina kamrater menar allvar med ert tal.

Fru BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är så riktigt som det är sagt, att det räcker inte att bara tala om barnomsorgen, och det är Birgitta Dahl väl medveten om. Men jag tycker ändå att det är rimligt att avvakta det reformarbete regeringen håller på med, och därför kan jag inte stödja den socialdemokratiska motionen, som jag tycker i och för sig innehåller en hel del bra tankegångar.

Motionen innehåller så mycket mer än åtgärder för barnomsorgen att det kan bli problem för det remissarbete som nu pågår, om motionens förslag skulle vinna gehör i dag. Jag tycker därför att de andra delarna kan få vänta. Nu byggs nya områden, och om man inte där tar hänsyn till barnomsorgen från början så kanske vi inte kan klara målsättningen att ge alla barn en daghemsp plats.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Det skulle vara intressant att höra några sakskäl som gör att Bonnie Bernström ser problem i vår motion. Jag tror att det är på det sättet att det känns litet förargligt att inte den borgerliga regeringen har lagt det förslag som vi för fram. Nu vill man ge regeringen en chans att agera, eftersom man faktiskt tycker att det är en smula obehagligt att den inte har gjort det förut. Men, Bonnie Bernström, det är ännu inte för sent att ändra uppfattning och rösta med oss.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels första och tredje dels-satserna i reservationen av herr Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande vote-ringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betän-kandet nr 26 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit första och tredje dels-satserna i re-servationen av herr Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152

Nej - 137

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föränleddes av bifall till motionen nr 1313 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra pro-positionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betän-kandet nr 26 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föränleds av bifall till motionen nr 1313.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275

Nej - 11

Avstår - 2

Mom. 3-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels mo-tionen nr 957 av fru Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Planering och
byggande m. m.*

vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 957.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 279
Nej - 11

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 415 av herr Claeson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 415 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 279
Nej - 11

Mom. 15

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Föredrogs

Civilutskottets betänkanden

1976/77:27 med anledning av motion om utredning beträffande en mer aktiv fastighetsbildning m. m.

1976/77:28 med anledning av motion om lantmäteritaxan

1976/77:29 med anledning av motion om avstängning av järnvägsövergång vid enskild väg m. m.

1976/77:30 med anledning av motion om översyn av lagen (1973:1150) om samfälligheter

1976/77:31 med anledning av propositionerna 1976/77:87 och 1976/77:100 i vad avser allmänna samlingslokaler jämte motioner

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om skyldighet för
gångstrafikant att
under mörker bära
reflexanordning*

§ 14 Om skyldighet för gångtrafikant att under mörker bära reflexanordning

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 30 mars anmälda fråga, 1976/77:354, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag har för avsikt att lägga fram ett lagförslag om skyldighet för gångtrafikant som under mörker färdas på väg att vara försedd med godkänd reflexanordning.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet överlämnade i maj 1975 till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige rapporten Fotgängerreflexer.

I rapporten konstaterade trafiksäkerhetsrådet att en lagstiftning om användning av reflexanordning eller lykta är en ingripande åtgärd som skulle beröra betydande grupper av människor. Åtskilliga omständigheter måste beaktas vid bedömningen av frågan om en lagstiftning, t. ex. straffansvaret speciellt när det gäller barn och tillämpningssvårigheter på grund av olika gränsdragningsproblem. Vid remissbehandlingen påtalade också bl. a. statens trafiksäkerhetsverk de svårigheter som är förenade med en lagstiftning. Verket framhöll att försök först borde göras med en samlad intensiv propaganda för att på frivillighetens väg söka höja användningsfrekvensen.

I årets budgetproposition har jag i samband med att ytterligare medel har beräknats för informationsverksamhet angett att trafiksäkerhetsverket även skall kunna bedriva information för att öka användningen av reflexbrickor hos fotgångare. Vad sålunda anfördes har lämnats utan erinran av riksdagen.

Regeringen har genom beslut den 25 november 1976 överlämnat Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport jämte remissyttrandena till trafiksäkerhetsverket. I nuvarande läge finner jag det inte aktuellt med någon lagstiftning.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Reflexanordningar för gående i mörker är en ofta återkommande debattfråga här i riksdagen. Med andra ord är frågan inte ny – den har dock sin aktualitet.

Utan att kunna göra anspråk på att ha stöd av statistiska uppgifter

Torsdagen den
21 april 1977

*Om skyldighet för
gångstrafikant att
under mörker bära
reflexanordning*

är jag övertygad om att åtskilliga trafikolyckor orsakas av att gående i mörker saknar reflexanordning. Det borde vara en självklarhet att den som går på en mörk landsväg skyddar sig medelst reflexer, men tyvärr – jag har själv kunnat konstatera detta – nonchalerar alltför många denna möjlighet att skydda sig i trafiken. Jag vet att stora ansträngningar har gjorts, bl. a. av trafiksäkerhetsverket, för att informera allmänheten om vikten av att bära reflexanordning. Framför mig har jag en liten broschyr där det står "jag bär alltid reflex". Broschyren visar ett litet barn som har reflex för att bättre synas i mörkret.

Tyvärr har informationen inte nått fram eller inte tagits på allvar, varför det enligt mitt förmenande finns, herr kommunikationsminister, starka skäl för införandet av någon form av obligatorisk skyldighet att alltid bära reflex i trafiken. Jag beklagar att allmänheten inte i större utsträckning utnyttjar reflexen, som, enligt min mening, är en god försäkring mot mörkerdöden i trafiken. Jag är medveten om att det kan bli vissa svårigheter när det gäller tillämpningen, om man inför obligatorisk skyldighet att bära reflex. Men detsamma gäller på många andra områden. Vi har infört skyldighet att använda bilbälte. Jag är övertygad om att många syndar då det gäller den saken men är också säker på att oerhört många har haft nytta av bilbältet. De har kanske räddats från en säker död. Jag menar att vi även i det här fallet kan bli tvingade att införa laglig skyldighet att bära reflexanordning.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag har självfallet samma åsikt som herr Börjesson i Falköping om värdet av reflexanordningar för fotgängare och beklagar att inte fler människor använder reflex frivilligt. Enligt den undersökning som gjordes åren 1968–1971 av väg- och trafikinstitutet kunde man konstatera en stigande användning under de åren. År 1971 använde 43 % av de vuxna och något mer än 47 % av barnen reflexanordning.

Det är klart att det hade varit önskvärt att kunna återropa nyare siffror. TSV har emellertid i vinter gjort en liknande undersökning, vars resultat dock ännu inte föreligger. Jag hoppas emellertid att den ökade information som trafiksäkerhetsverket kommer att ge skall leda till att allt fler människor använder reflexanordning. Då kan det ju tänkas att det, när användandet gått in i medvetandet mera, kan vara lämpligt med en lagstiftning. I dag är det inte lämpligt, därför att en lagstiftning som inte har förankring hos människorna får enligt erfarenheterna liten efterlevnad. Vi skall också komma ihåg att det är svårt att kontrollera efterlevnaden och ännu svårare att tillämpa några former av sanktioner, när en sådan lag inte efterlevs.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag medger att det kan vara mycket svårt att få medborgarna att efterleva en lag som saknar förankring bland dem, men jag ifrågasätter om inte den stora allmänheten trots allt inser att det

är motiverat att införa någon form av obligatorisk skyldighet att i mörker alltid bära en reflexanordning. Man kan exempelvis tänka sig att denna reflex sys in i kläderna.

Kommunikationsministern medger väl att det är alltför många som inte använder reflexer i trafiken. Låt mig nämna att det som givit mig anledning att väcka denna fråga var att jag själv vid ett tillfälle i trafiken mötte ett antal personer som inte var försedda med reflexanordningar och att det då kunde ha inträffat en allvarlig olycka, om jag inte hade varit tillräckligt observant. Jag medger att det kan diskuteras om man behöver införa en lagstiftning om ett obligatorium, men frågan är ändå om det inte trots allt föreligger ett verkligt behov av en lagstiftning på området.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om ljudförstärkare på telefoner i offentliga lokaler

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 30 mars anmälda fråga, 1976/77:357, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag vill medverka till att televerket i offentliga lokaler såsom sjukhus, övriga vårdinrättningar, sporthallar, bibliotek, järnvägsstationer etc. installerar telefonförstärkare på de telefoner som finns i dessa lokaler och att nyinstallation av telefon i dessa lokaler sker med ljudförstärkare.

Jag har tolkat herr Börjessons fråga så att han med telefoner i offentliga lokaler avser samtalsautomater som står till allmänhetens förfogande. Ljudförstärkning på samtalsautomater kan f. n. åstadkommas på samma sätt som på vanliga telefonapparater, dvs. genom att telefonluren förses med en inbyggd hörtelefonförstärkare.

Den hos vilken apparaten är uppsatt kan hos televerket begära att apparaten förses med en sådan ljudförstärkare liksom även med andra tillbehör. Jag kan vidare nämna att på televerkets samtliga samtalsexpeditioner minst en av apparaterna är försedd med förstärkare.

Det bör i sammanhanget nämnas att ljudförstärkare kan vara mindre lämpliga att installera i bullriga lokaler, t. ex. sporthallar, järnvägsstationer o. d. eftersom ljudförstärkare även ökar de ovidkommande ljuden.

Ett alternativ som f. n. undersöks är att placera en särskild talspole i samtalsautomatens telefonlur, vilket skulle möjliggöra användning av vanlig hörapparat vid telefonering. Utrustningen kommer inom kort att provas på ett antal platser i landet. Jag kan också nämna att det inom ramen för det nordiska samarbetet pågår undersökningar om ytterligare metoder att underlätta möjligheterna för hörselskadade att telefonera.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om ljudförstärkare
på telefoner i
offentliga lokaler*

Torsdagen den
21 april 1977

*Om ljudförstärkare
på telefoner i
offentliga lokaler*

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att till kommunikationsministern få framföra ett tack jämväl för detta svar. I offentliga lokaler och institutioner förekommer som regel telefoner som kan utnyttjas av allmänheten och dessa är ytterst värdefulla kommunikationsmedel. Tyvärr har många hörselskadade svårigheter att utnyttja dessa telefoner, eftersom många och kanske de allra flesta av dessa saknar ljudförstärkare. Därmed uteslängs en stor grupp människor från möjligheten att använda sig av denna telefonservice, som alltså bara kan utnyttjas av icke hörselskadade. Det borde ingå i en god service att televerket i de lokaler där telefon som står till allmänhetens förfogande är installerad också förser sådan telefon med ljudförstärkare. Det är enligt min mening ett rimligt krav från den stora grupp av handikappade som det gäller, och det borde kunna tillgodoses.

Kommunikationsministern framhåller i sitt svar bl. a.:

”Det bör i sammanhanget nämnas att ljudförstärkare kan vara mindre lämpliga att installera i bullriga lokaler, t. ex. sporthallar, järnvägsstationer o. d. — —.” Men är det inte så att luren kan förses med en tangent med vilken man kan koppla in eller koppla ur ljudet, så att man inte behöver uppleva buller på det sätt som kommunikationsministern befarar?

Jag vill bara påpeka att önskemålet om ljudförstärkare på telefonerna har framförts från hörselskadade. Vid den rikskongress som Hörselfrämjandets riksförbund skall hålla i Skövde i juni månad i år kommer denna fråga att bli föremål för överläggning.

Beträffande telespole i samtalsautomaternas telefonlur är väl det en fråga som inte kan lösas inom den närmaste tiden utan som man får räkna med kommer att skjutas långt fram i tiden.

Faktum kvarstår, herr kommunikationsminister, att jag ingalunda är nöjd med det nu lämnade svaret.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Som jag nämnde i svaret kan den, hos vilken en för allmänheten avsedd telefonapparat är uppsatt, begära att få ljudförstärkare installerad på apparaten genom televerkets försorg. Jag har här ett broschyrblad som visar hur en sådan förstärkare ser ut och fungerar. Det är riktigt som herr Börjesson säger, att man med en liten ratt på luren kan höja ljudstyrkan upp till fyra gånger.

Televerket tillhandahåller också anslag, som kan sättas upp på hytten och som talar om för allmänheten att apparaten är utrustad för kunder med nedsatt hörsel. Det ankommer alltså på landsting, som är huvudman för lasarett, på idrottsförening eller fritidsnämnd, som har hand om sporthallar m. m., att hos televerket beställa installation av ljudförstärkare.

Vad slutligen beträffar magnetspolen som gör det möjligt att använda sin egen hörapparat, så finns en modell utarbetad och den kommer, som jag nämnde i svaret, att prövas på ett antal platser i landet. Därefter

är det sannolikt inga som helst svårigheter att få sådana spolar installerade som ett alternativ till ljudförstärkare.

Jag ber att få överlämna de nämnda två bladen från televerket till herr Börjesson.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för de kompletterande besked som jag nu har fått.

Jag är medveten om att televerket har resurser för att tillgodose behovet av ljudförstärkare. Men tyvärr finns det telefonkiosker, bibliotek och andra offentliga lokaler där ljudförstärkare saknas på de telefonapparater som är avsedda för allmänheten.

Jag skulle önska att vi i framtiden kunde komma dithän att vi kunde ha ljudförstärkare på alla telefonapparater. Radio- och TV-mottagare har ju en särskild regulator. Det finns inga sådana apparater som inte har ljudförstärkare så att man själv kan bestämma den volym man vill ha på ljudet.

På sikt borde alla som önskar det kunna få telefonapparater med ljudförstärkare. Men nu måste vi i första hand tänka på de hörselskadade.

I detta sammanhang skall vi inte heller glömma bort att det också är fråga om kostnader för den abonnent som önskar erhålla ljudförstärkare på sin telefon. Han får nämligen betala 100 kr. vid installationen, och sedan får han betala en avgift på 3 kr. per kvartal. Detta framgår naturligtvis av de broschyrer som jag kommer att få från kommunikationsministern.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Det är klart att det skulle bli en fördyring. Jag tror inte det vore möjligt för televerket att installera sådana anordningar på alla telefonapparater utan att ta ut högre avgifter av alla abonnenter, och jag är inte så säker på att det skulle vara populärt. Beträffande offentliga lokaler kan jag dock inte tänka mig att den där lilla avgiften skulle ha någon betydelse för huvudmannen – det är ju en bagatell.

Att sätta upp sådana apparater på *alla* för allmänheten avsedda ställen har däremot sina nackdelar, eftersom sådana lurar är mycket eftertraktade av oärliga människor. Herr Börjesson har kanske liksom jag många gånger blivit förargad när han kommit in i en telefonhytt för att ringa och funnit sladden avklippt och luren borta. Frekvensen av sådan verksamhet skulle säkert öka mångfaldigt om det fanns förstärkare på telefonlurarna, eftersom de är så eftertraktade.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Man tycker ändå att det på de telefoner där särskild avgift tas ut – och så görs för de flesta telefonsamtal på offentliga ställen – borde finnas ljudförstärkare.

Det är självfallet otänkbart att nu gå in för att anskaffa ljudförstärkare

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om ljudförstärkare
på telefoner i
offentliga lokaler*

Torsdagen den
21 april 1977

*Om lokaliseringen
av arméns tekniska
skola*

till alla telefoner – och jag har ingalunda någon avsikt att framställa en sådan begäran heller – men på sikt borde det ändå vara möjligt.

Det finns väl inte något landsting som av kostnadsskäl säger nej till att betala 100 kr. för installation av ljudförstärkare i en telefon och att sedan betala en avgift på 3 kr. per kvartal, men faktum kvarstår att telefonerna i de allra flesta offentliga lokalerna saknar dylika ljudförstärkare. Jag vill än en gång framhålla för kommunikationsministern att det är ett mycket starkt önskemål, som har framförts vid åtskilliga tillfällen vid de kontakter jag haft med hörselskadade personer.

Jag är tacksam om jag får tolka svaret så, att en installering av telespolar i samtalsautomaternas telefonlurar enligt det alternativ som nu är under utredning är möjlig; det skulle leda till att de hörselhandikappade får en bättre telefonservice än nu. Jag tar fasta på det löftet och hoppas att det inte skall dröja alltför länge innan det blir infriat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om lokaliseringen av arméns tekniska skola

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara fru Ståhlbergs (s) den 13 april anmälda fråga, 1976/77:380, och anförde:

Herr talman! Fru Ståhlberg har frågat mig om jag avser föreslå en ändring av föregående års riksdagsbeslut om lokalisering av arméns tekniska skola till Östersund.

Fru Ståhlbergs fråga är föranledd av tidningsuppgifter om att skolan skulle förläggas till Nyköping i stället för till Östersund.

Det är inte aktuellt att föreslå någon ändring av beslutet om lokaliseringen av ATS till den del det avser tygförvaltningsskolan och stabs- och sambandsskolans mekanikerdel. Däremot vill jag inte utesluta att försvarets fredsorganisationsutrednings betänkande i vår kan komma att föranleda ytterligare överväganden beträffande radar- och luftvärnsmekanikerskolans i Göteborgs inlemmande i ATS.

Någon lokalisering av ATS till Nyköping är alltså inte aktuell.

Fru STÅHLBERG (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Som framgår av min fråga har det vid olika tidpunkter förekommit tidningsuppgifter om att arméns tekniska skola skulle förläggas till annan ort än Östersund.

Riksdagen beslöt redan 1971 i samband med omlokaliseringar i statlig verksamhet att arméns tekniska skola skulle förläggas till Östersund, om en sådan skola organiserades.

Våren 1976 beslöt riksdagen att ATS skulle inrättas och att den i enlighet med riksdagens tidigare beslut skulle förläggas till Östersund.

Torsdagen den
21 april 1977

*Om omfattningen
av särskild hjälp-
verksamhet för
värnpliktiga och
deras familjer*

Jag konstaterar med tillfredsställelse försvarsministerns entydiga besked om att förslag till ändring av riksdagens beslut saknar aktualitet och att skolan kommer att planenligt inrättas i Östersund.

Uppgifter av det slag som förekommit i massmedia skapar oro för såväl berörd personal som kommunala myndigheter och andra som är verksamma med projekteringsarbetet.

Det var starka regionalpolitiska skäl som föranledde beslutet att skolan skulle förläggas till Östersund. Dessa skäl har sedan dess ytterligare förstärkts, varför en omprövning av beslutet måste framstå som orimlig.

Mot bakgrund av vad jag här redovisat kan jag således tacka försvarsministern för det entydiga och klagörande svaret på min fråga. Svaret kommer säkerligen att lugna dem som känt sig oroade av de förekommande uppgifterna om en omprövning av beslutet.

När det gäller radar- och luftvärnsmekanikerskolan hoppas jag att även den kommer att inlemmas i arméns tekniska skola och därmed förläggas till Östersund.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om omfattningen av särskild hjälpverksamhet för värnpliktiga och deras familjer

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara herr Brännströms (s) den 15 april anmällda fråga, 1976/77:385, och anförde:

Herr talman! Herr Brännström har frågat vilka åtgärder jag avser vidta för att den särskilda hjälpverksamheten till värnpliktiga och deras familjer skall kunna fortgå utan inskränkningar fram till det nya budgetårets början.

För hjälp åt värnpliktiga i speciellt svåra ekonomiska situationer finns under anslaget Vissa ersättningar m. m. en särskild anslagspost. Anslaget för denna särskilda hjälpverksamhet har under en följd av år uppgått till 400 000 kr. Fr. o. m. innevarande budgetår har beloppet höjts till 500 000 kr. Jag vill understryka att anslaget endast utgör en reserv till förmånssystemet i övrigt för de värnpliktiga och är avsett att tillgodose behov som inte heller skäligen bedöms kunna avhjälpas i annan ordning. Innan medel betalas ut från anslaget skall således en prövning av behovet ske i varje särskilt fall.

Jag avser att låta se över formerna för den särskilda hjälpverksamheten i syfte att förbättra rutinerna för att bevilja bidrag och följa upp resursutfallet.

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. Till en del är det ett positivt besked som ges, men det är kanske ändå icke tillräckligt för att ge de direkt berörda personerna den förändring av deras

Torsdagen den
21 april 1977

*Om omfattningen
av särskild hjälp-
verksamhet för
värnpliktiga och
deras familjer*

situation som skulle ha varit önskvärd.

Skälet till min fråga var egentligen att jag fick ta del av en personalvårdsinformation från T 1 – en liten skrift där det sägs att inga utbetalningar ur anslag för särskild hjälpverksamhet kan ske under tiden den 1 april–den 1 juli. Det är naturligtvis otillfredsställande, om man ser det mot bakgrunden av att det här anslaget är till för att hjälpa sådana som i speciella svårigheter behöver ekonomiskt bidrag för att klara sina allra mest nödvändiga utgifter. När anslaget tar slut och man bara ger ett sådant besked, kan man inte heller skapa rättvisa mellan de värnpliktiga som bör få denna ekonomiska bisträckning.

Sanningen är alltså den att de 500 000 kr. som har varit anvisade redan nu har visat sig otillräckliga. Det innebär också att man från rättvisesynpunkt direkt borde ha kunnat öka medelstillelningen fram till det nya budgetåret och varit beredd att för det kommande budgetåret gå till mötes de krav som ställdes i petita på ett belopp uppräknat till 700 000 kr.

Jag skulle vilja komplettera min förra frågeställning med ytterligare en fråga: Är försvarsministern beredd, med de erfarenheter som egentligen redan är bekräftade, att snarast möjligt försöka tillmötesgå önskemålen om ytterligare medel för att i alla fall primärt tillgodose de behov som så uppenbart föreligger för dessa värnpliktiga?

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag vill påminna om att detta är ett anslag som vi har haft sedan rätt många år tillbaka och som är till för att klara värnpliktigas ekonomiska situation i extraordinära lägen, när det inte finns någon annan möjlighet. Om man av familjescäl osv. råkar i en akut besvärlig ekonomisk situation, då skall man ha den här möjligheten. Den ingår egentligen inte som en reguljär del i det värnpliktssociala systemet. Jag hoppas att herr Brännström och jag är överens om att detta är ett extraordinärt anslag.

Att vi har fått den här situationen beror ju på att man från myndighetshåll icke har en sådan kontroll på utfallet att man kan reglera denna verksamhet helt och hållet. När man tidigare hos regeringen begärde att få öka anslaget, när detta var aktuellt, fick man avslag, helt enkelt därför att vi har knappa ekonomiska ramar och måste ha en rätt markerad kostnadsdisciplin i alla delar av det militära försvaret. Det gäller här en av de väsentliga delarna.

När regeringen tog ställning i denna fråga visste i varje fall icke jag att medlen var totalt slut, utan jag räknade med att man fick sänka taket för varje enskilt bidrag. Om det är så att pengarna är totalt slut – och det har sedermera kommit fram att det tydligen är så – kan man komma tillbaka, och vi kan då se om vi kan göra en viss utfyllnad. Men att göra en satsning just på det här anslaget tror jag inte är det rätta sättet att förbättra de värnpliktigas situation. Det gör vi på annat sätt, och vi har ju också lagt fram förslag i den riktningen.

Detta är ett angeläget anslag som vi skall ha, så att vi kan klara den ekonomiska situationen för de värnpliktiga när de är i ett brydsamt läge.

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att försvarsministern faktiskt ger visst utrymme när det gäller att eventuellt komplettera det anslagsbelopp som har funnits för innevarande år.

Vi är helt överens om att denna resurs är till för speciella fall och att den naturligtvis inte skall gälla ett flertal av de värnpliktiga. Till det ändamålet finns andra sociala förmåner enligt de regler som gäller för de värnpliktiga.

Men jag tycker att det är viktigt att notera att det belopp man här har att fördela, 500 000 kr., i stort sett skall användas till en årskull som kan uppgå till 45 000 värnpliktiga – det är en något så när rimlig siffra. Det är alltså ett belopp som är ganska blygsamt i relation till det antal personer som skall göra sin värnpliktstjänstgöring. Anslaget är också som regel maximerat till 350 kr. per individ och skall i första hand användas till sådana speciella saker som teleräkningar, försäkringar eller liknande utgifter som den värnpliktige inte förmår rymma inom ramen för det ganska blygsamma dagsersättningsbelopp som f. n. utgår.

Dessutom skulle jag vilja tillägga att detta belopp i förhållande till försvarsramen egentligen är helt försumbart. Jag tycker nog att det är ett ganska svagt argument som försvarsministern i slutskedet drar fram för att skjuta denna fråga åt sidan.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Det här är så att säga ett extraordinärt instrument. Jag är den förste att vilja understryka att de värnpliktigas sociala förmåner faktiskt inte ger något liv i lyx. Men vi har ju den ordningen att om man råkar komma i ekonomiska svårigheter så finns den sociala sidan. Det är kommunernas egentliga uppgift att hjälpa. Det här anslaget skall användas när det vanliga sociala systemet inte svarar upp mot behoven.

Vi skall titta på det här anslaget så att det inte uppstår en helt orimlig situation – det är vi inte betjänta av. Utan att föregripa den prövningen vill jag säga att jag är mycket tveksam till att öka anslagsposten utan några bestämmelser för hur den skall användas. Jag skulle kunna tänka mig att man avsätter ett visst belopp som man får hålla i centralt, så att man verkligen får en kostnadsuppföljning. Annars är det risk för att man får ett rullande underskott. Som jag säger i mitt frågesvar avser jag att titta på rutinerna för att få en ordentlig kostnadsuppföljning.

Slår man ut summan på antalet värnpliktiga blir det mycket blygsamma belopp, men tanken bakom det hela är att det bara är ett fåtal som skall behöva använda de här pengarna. Det är inte så att vi under fjärde huvudtiteln skall bedriva social verksamhet. De här pengarna är avsedda för att hjälpa pojkar som kommit i trångmål – det är det som det rör sig om.

Nr 113

Torsdagen den
21 april 1977

*Om omfattningen
av särskild hjälp-
verksamhet för
värnpliktiga och
deras familjer*

Torsdagen den
21 april 1977

*Anmälan av
interpellation*

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Vi är helt överens om vad medlen skall användas till. Vi kanske ändå har en skiftande syn på hur medlen skall vara tillgängliga och kanske också på det sociala ansvaret. Jag kan inte helt ställa mig bakom försvarsministerns syn på kommunernas medverkan i detta sammanhang. Jag menar att de värnpliktiga som det är fråga om har försatts i sin belägenhet av den skyldighet som lagstiftningen ålägger dem. Vi som huvudmän och ansvariga för deras tjänstgöringsskyldighet bör också vara beredda att gå in i de särskilda fallen. Jag tror att denna syn sammanfaller med Kommunförbundets inställning i den här frågan.

Men det gläder mig att försvarsministern är beredd att under noggrann prövning titta på den här saken. Jag förutsätter att de fakta som finns – så ser jag det – kommer att leda fram till det som vi har eftersträvat och att det jag har menat med att ställa den här frågan då kan uppnås.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 21 april

1976/77:137 av herr *Gillström* (s) till herr utbildningsministern om ökat stöd åt specialundervisning av handikappade i u-länder:

Beräkningar visar att i runt tal 400 miljoner människor kan anses handikappade. Av dessa beräknas 300 miljoner finnas i u-länderna. UNESCO bedriver en omfattande utbildningsverksamhet för att över huvud taget ge u-ländernas befolkning en bättre utbildning. En stor del av resurserna går alltså till allmänna insatser på undervisningens område. Det finns sålunda risk för att de handikappade kommer i andra hand. Glädjande nog synes tecken tyda på att åtminstone vissa u-länder ger sin utbildning parallellt till både handikappade och icke handikappade. Tyvärr synes UNESCO:s organisatoriska möjligheter att biträda inom specialundervisningen vara helt otillfredsställande, vilket får till omedelbar följd att handikappade människor i u-länderna hamnar i en situation som i-ländernas folk inte ens kan föreställa sig.

UNESCO hann verka ända fram till 1966 innan specialundervisningen för första gången fick ett självständigt program. Under de gångna elva åren har organisationen gjort en del goda insatser – speciellt om man ser dem mot den försvinnande lilla del av sekretariatets personal som handlägger dessa frågor. Fortfarande är det av denna personal på ca 2 500 människor bara en (1) enda som handlägger specialundervisningsfrågor.

Även om denne är svensk och har en god specialundervisningstradition från vårt land, så kan rimligtvis ingen begära underverk av en enda man på ett synnerligen svårbemästrat område över hela världen.

Sverige var initiativtagare till denna tjänst och har senare också bidragit med 50 000 kr. till specialundervisningsprogrammet (1968). Tyvärr blev detta en engångsföreteelse, och numera är det bara Indien som ger årliga anslag.

Den här ohållbara situationen uppmärksammades i motionen 1975:458 med ett 20-tal motionärer. Utrikesutskottet anförde (UU 1975:4):

”Utskottet har erfarit att intresset för insatser på specialundervisningsområde har ökat i många u-länder. Mot denna bakgrund finner utskottet det befogat att Sverige inom UNESCO återigen framhåller vikten av att det ges prioritet åt dessa insatser för en av de mest eftersatta befolkningsgrupperna i u-länderna samt att tillräckliga medel anvisas ur den reguljära budgeten.”

I motionen föreslogs också ett årligt bidrag från Sverige till den frivilliga fonden. Trots att Sverige så sent som 1968 bidrog med 50 000 kr. till den särskilda fonden hänvisade utskottet till ”den svenska principinställningen att de mellanstatliga biståndsprogrammets verksamhet i regel bör finansieras med allmänna bidrag. --- Av principiella och administrativa skäl bör stor återhållsamhet iaktas när det gäller bidrag till sårfonder för olika ändamål.”

Under hösten har UNESCO haft sin 19:e generalkonferens. I den svenska delegationens rapport från denna kan man läsa på s. 28:

”Frågan om specialutbildning för handikappade berördes av bl. a. Österrike och Sverige. Från svensk sida efterlystes större sekretariatsresurser för detta ändamål och påpekades att även om tillfredsställande insatser gjorts på området mycket högre prioritering måste komma till stånd.”

Vad den svenska ”efterlysningen” fått för effekt framgår icke av rapporten.

Det finns naturligtvis också andra sätt att bistå u-länderna inom specialundervisningen. Ett är att stå som arrangör och ekonomisk garant för utbildningsseminarier. Ett annat är att erbjuda handikappundervisningens företrädare stipendier för studier i Sverige. Det första sättet har på ett mycket positivt sätt prövats av Danmark både 1968 (för lärare och administratörer inom specialundervisningen från afrikanska länder) och 1969 (för lärare för synskadade från arabstaterna).

Mot denna bakgrund önskar jag till herr utbildningsministern ställa följande frågor:

1. Hur har riksdagens uttalande om prioritet åt kravet på ökade sekretariatsresurser för specialundervisningen inom UNESCO behandlats vid generalkonferensen, och vilket beslut har fattats?

2. Vill regeringen medverka till att Sverige ger ett ekonomiskt bidrag till ifrågavarande ändamål?

3. Är regeringen beredd att ekonomiskt garantera en utbildningskonferens i vårt land med företrädare för handikappundervisningen i u-länderna?

Torsdagen den
21 april 1977

*Meddelande om
fråga*

§ 19 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 21 april

1976/77:396 av fru *Landberg* (s) till herr arbetsmarknadsministern om
vidgad bristyrkesutbildning inom vårdsektorn:

Det råder en betydande brist på yrkesutbildad personal inom vårdsektorn. Bristyrkesutbildningen på detta område har utökats och omfattar nu elva olika yrken.

För att klara sjukvårdens kris är det nödvändigt att utbilda och vidareutbilda all personal. Vidareutbildning skapar dessutom en cirkulation som ökar möjligheterna till fler sysselsättningstillfällen.

Är statsrådet beredd att vidga bristyrkesutbildningen till att omfatta fler yrkeskategorier inom vårdsektorn?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert